BUNJEVAČKE

Informativno - političko glasilo
Subotica, april 2006. • Godina II • Broj 10

novine

Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

POLIVAČI U BAJMOKU I TAVANKUTU

BUNJEVCI IZ BAJE

U POSETI KUD-U „BUNJEVKA“

STR. 5

SVE POPULARNIJI DUET TAMARE BABIĆ I SVETLANE MILODANOVIĆ

KAD PRIRODA PODARI LIP GLAS

STR. 11-12

IZDAVAČKA DELATNOST KOD BUNJEVACA IZMEĐU DVA SVITSKA RATA

UDŽBENICI ZA OSNOVNE ŠKOLE

STR. 9

U RK „CENTAR“ IZLOŽENA BUNJEVAČKA SOBA

PROŠLOST OKRUŽENA BUDUĆNOŠĆU

STR. 18-19

Na naslovnoj strani: Uskršnje izložbe i polivači (foto: Z.Vukmanov-Šimokov)

Informativno - političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina II
Broj 10.
April 2006. godine
Cina: 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misicu

Izdavač:
NIU “BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR”
Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU “B.I.C.”
dipl. ek. Vesna Vidaković

V.d. glavnog i odgovornog urednika:
Vesna Vidaković

Zamenik odgovornog urednika:
Mirjana Savanov

Tehnički urednik:
Milan Milenković

Saradnici:
Mijo Mandić
Nikola Sedlak
dr Andrija Peić
Nevenka Bašić Palković
Zoran Vukmanov-Šimokov
Snježana Luetić Vujić
Miodrag Radojčin
Izabela Crnković
Zoran Veljanović
Joso Poljaković
Mila Mamužić
Marija Horvat
Nataša Vukov
Livia Tričko
Dragan Tovarišić
Nenad Budinčević
Aleksandar Kokeza

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući račun:
160-143270-73

Štampa:
Čikoš Štampa - Subotica

Distribucija:
“Štampa sistem” Beograd

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5
24000 Subotica
Telefon/fax: 024/554-881

e-mail: bns.scg@EUnet.yu
web: www.bunjevci.org.yu
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put 10
Tel/fax: 025/28-939

ЦИП - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE novine : informativno - političko glasilo / v. d. glavnog i odgovornog urednika Vesna Vidaković. - 1998-2004 ; God. 1, br. 1 (2005)- . - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004 ; 2005 - . - Ilustr. ; 30 cm
Mesečno
ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

RIČ UREDNIKA

DOBRO UVIK USKRSNE

Sve što nam se događa uglavnom u zaborav odlazi. Ostaju samo lipe uspomene. Uskrsnu u teškoćama kao uteha, ili u radosti kao poređenje. Dobro i lipo nikad ne umire. Bolje je reći - uskrsne među nama i u nama samima. Mnogi žele da obrnu stvari, udare kamenom i nečemu ili nekom zatru trag. Samo zato jer štogod nije njihovo ili od njih. Ali to je samo tren u postojanju sveopštem. A život je kratak, jedni odlaze drugi dolaze. Vrime je najbolji sudija i vraća samo ono ili one koji to zaslužuju.

V. Vidaković

U GRADSKOJ KNJIŽARI „DANILO KIŠ“

„BUNJEVAČKI OBIČAJI“

Od prija oko misec dana u gradskoj knjižari „Danilo Kiš“ u Subotici mož se nabaviti publikacija „Bunjevački običaji“ (kroz literaturu i narodna sićanja kraj 19. i 20. vik) a u izdanju NIU „Bunjevačkog informativnog centra“. Ovu publikaciju je uradio za tu priliku formiran Odbor za običaje imenovan od samog pokrovitelja izdavanja publikacije - Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine. ■

A. K.

RENOVIRANJE PROSTORIJA BUNJEVAČKE MATICE

ZAVRŠETAK TOKOM MAJA MISECA

Renoviranje prostorija Bunjevačke matice u ulici Korzo br. 8, koje je otpočelo krajom 2005. godine sridstvima dobijenim iz gradskog budžeta subotičke opštine, privodi se kraju. Po ričima v.d. pridsidnika BM Ivana Bašića Palkovića, svi su izgledi da će ova bunjevačka kulturna instituicija konačno biti otvorena tokom maja miseca ove, 2006. godine. Tačnije, u planu su aktivnosti da svečanost tim povodom potraje i duže, odnosno da se događaj obiluži „Danima matice“ (ako sridstva budu dozvoljavala) za vrime koji bi za sve građane, a ne samo za Bunjevce, bili organizovani različiti prigodni kulturni programi.

Poziv

Svako ko želi da se uključi u rad Bunjevačke matice, bilo da je u pitanju angažman u vidu članstva u BM kroz razne odbore, bilo na primer zbog potriba u istraživačkom radu na bunjevačkim temama, mož bez obzira na nacionalnost, bilo da je Bunjevac ili prijatelj Bunjevaca, da se javi u prostorije BM radnim danima od 10 do 12 sati.

U prostorijama Bunjevačke matice u navedeno vrime se mogu kupiti i njezina izdanja ko što su „Istorija Šokaca, Bunjevaca i bosanskih franjevaca“ autora Bernardina Unyia, „Horske kompozicije od narodnih do operskih horova“ autora Bele Tikvickog, „Široke grudi bačke ravnice“ autora Tomislava Kopunovića, „Slava“ i „Javorova smrt“ autora Blaška Rajića, „Bećarci“ - bunjevačke narodne pisme, „Epigramske teme za svako vreme“ i „Mladom naraštaju“ autora Marka Peića.

U međuvrimenu, rukovodstvo i članstvo BM koje je angažovano na njezinom funkcionisanju već se dilom priselilo u njezine prostorije, pa svi kojima su potribne informacije vezane za BM mogu da dođu svakim radnim danom od 10 do 12 sati. ■

A. K.

BUNJEVAČKA ZNAMENJA KAO INSPIRACIJA

Novostečena znamenja bunjevačke nacionalne zajednice ne prestaju da budu inspiracija kako samim Bunjevcima tako i svim širokogrudim i prema svima pa i Bunjevcima prijateljski nastrojenim ljudima. Da je to tako, dokazuje nam bunjevački grb izrezbaren u drvetu koji možete videti na poslednjoj strani naših novina a koji smo putem interneta na našu adresu primili od jednog izuzetno talentovanog stvaraoca. Malo bi bilo reći da nam je veoma drago kada primimo jedan takav poklon. O tajanstvenom umetniku, više informacija u sledećem broju. ■

BUNJEVCI IZ BAJE

U POSETI KUD-U „BUNJEVKA“

Problemi Bunjevaca iz Republike Mađarske su, kako se moglo čuti, po pitanju nacionalnog identiteta vrlo slični problemima Bunjevaca u Subotici.

U prostorijama KUD-a „Bunjevka“ Kata Kuntić, pridsidnica ovog KUD-a, bila je domaćin Bunjevcima iz Baje u Republiki Mađarskoj, a koji su u Subotici boravili radi upoznavanja sa novoizabranom pridsidnicom bajskog KUD-a „Bunjevačka zlatna grana“ Ildikom Filaković, kao i radi dogovora oko nastavka dosadašnje izuzetno dobre saradnje. Kada su gosti stigli u društvu Karla Blesića, pridsidnika Bunjevačke matice, koji zbog porodično - zdravstvenih problema ovu funkciju neće moći da obavlja i zbog čega je imenovan v.d. pridsidnik do slideće Skupštine BM, prvo su obašli prostorije KUD-a i upoznali se sa narodnim vezovima i rukotvorinama Bunjevaca.

Karlo Blesić pokazuje zastavu gostima iz Baje

Ildika Filaković i Arpad Jakob (sa leve strane)

- Došla sam da se upoznam sa radom Bunjevaca sa ovih prostora. Saradnja između naših kulturno-umetnički društava postoji još od 2000. godine i ja sam vrlo oduševljena prostorijama „Bunjevke“. Malo sam i zavidna na njevom postignutom uspehu, jel je i moja želja da obezbedim sličan prostor u Baji, kako bi se Bunjevci u Mađarskoj mogli okupljati, i kako bi se mogli organizovati razni kulturni događaji - kazala je Ildika Filaković, pridsidnica KUD-a „Bunjevačka zlatna grana“, prilikom svoje posete u Subotici.

Kadgodašnji rukovodilac KUD-a „Čitaonica“ iz Baje, Arpad Jakob, divanio je domaćinima i o tekućim problemima koje Bunjevci imaju, a između ostalog i o tom da su zbog pritisaka Hrvata u Baji morali prominiti naziv društva, pošto su ih mišali sa hrvatskom čitaonicom.

- Nemamo ni prostoriju u kojoj bi mogli da čuvamo i držimo nošnje i instrumente - kaže pridsidnica „Bunjevačke zlatne grane“.

Međutim, Arpad Jakob sad radi ko stručni saradnik društva i viruje da ko koreograf mož dat puno veći doprinos očuvanju bunjevačkog imena.

- Sad radim ko koreograf u KUD-u „Bunjevačka zlatna grana“ i zadovoljan sam, jel kroz igru i pismu možem da naučim Bunjevce u Mađarskoj njevim običajima i kulturi. Radićemo sve na tom, ko i do sad, da nikad ne zaborave svoje korene i jezik - objašnjava Arpad Jakob dodajući da sve što traže je da žive, postoje i plešu.

Sastanku je prisustvovao i pridsidnik Nacionalnog saveta Bunjevaca Nikola Babić, koji je gostima podilio nikoliko Bunjevačkih novina, knjiga i priručnika o običajima Bunjevaca. ■

A. A.

Razgledanje uskršnje izložbe u „Bunjevki“

PREDLOG MIRKA BAJIĆA, ČLANA NACIONALNOG SAVETA BUNJEVACA

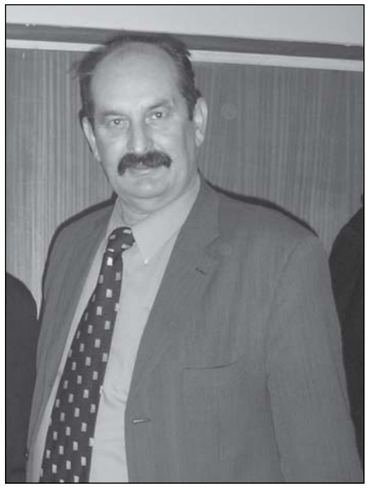
ZABRANITI DISTRIBUCIJU «INVESTICIONOG PRIRUČNIKA»

Nacionalnom savetu Bunjevaca pridloženo da zatraži zabranu distribucije «Investicionog priručnika» koji je izdala firma Jožefa Kase d.o.o. «Most-Hid» jel sadrži «prominjenu etničku sliku Vojvodine»

Mirko Bajić, član Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, pridložio je početkom aprila Nacionalnom savetu da zatraži zabranu distribucije «Investicionog priručnika» namenjenog budućim biznismenima u severnobačkom regionu, koji je izdala firma Jožefa Kase «Most-Hid», jel sadrži «prominjenu etničku sliku Vojvodine».

- U ovoj knjigi štampanoj u 6.000 primeraka dati su potpuno netačni podaci o nacionalnoj strukturi stanovništva u opštini. Tako recimo u «Priručniku» piše da u Bajmoku žive samo Srbi, Hrvati i Mađari, dok podaci poslidnjeg popisa stanovništva pokazuju štogod sasvim drugo i to da u tom mistu živi oko 700 Hrvata i 1.266 Bunjevaca. U Ljutovu živi 308 Hrvata i 379 Bunjevaca, al nji kao ni u Bajmoku u «Priručniku» nema. Najtipičniji primer obmane je struktura stanovništva u Tavankutu. U njemu živi 1.268 Bunjevaca i 1.029 Hrvata, međutim, Bunjevci su «preseljeni» u Đurđin gdi inače žive Hrvati - kazo je Mirko Bajić.

Stav Bunjevaca o nastojanjima Hrvata i Mađara da se ova etnička grupa minimizira već je poznat. Prema popisu stanovništva iz 1931. godine, koji je važio i 1941. godine u Subotici je živilo 43.832 Bunjevaca i 880 Hrvata. Danas je ta slika okrenuta naopako: Bunjevaca je sve manje, Hrvata sve više.

- Izgleda da su nas poslidnji polak vika iz severne Bačke odnosili vanzemaljci - kazo je Mirko Bajić.

Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, potvrdio je BN da će pridlog Mirka Bajića biti razmatran i prema onom što se za sad zna «u Priručniku je načinjeno niz omaški».■

V. I.

OKRUGLI STO „GRAĐANSKIH INICIJATIVA“

MIRKO BAJIĆ DEMONSTRATIVNO NAPUSTIO

Mirko Bajić, poslanik u Skupštini AP Vojvodine i odbornik u Skupštini opštine Subotica, demonstrativno je napustio okrugli sto na temu „Upravljanje multietničkim opštinama“ održan u utorak, 18. aprila ove 2006. godine u Gradskoj kući u organizaciji nevladine organizacije «Građanske inicijative» a na kojem je prisustvovao kao predstavnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine. Kako je za naše novine izjavio, to je učinio u znak protesta zbog nekorektnog odnosa kako domaćina Petra Kuntića, zamenika predsednika opštine Subotica, tako i organizatora koji je domaćinu dozvolio da iznese o Bunjevcima po ko zna koji put kvalifikacije kojima negira postojanje Bunjevaca i osporava im osnovna ljudska prava zagarantovana domaćim i međunarodnim zakonodavstvima, a što inače i nije spadalo u temu o kojoj se raspravljalo.

- Kuntić je zloupotrebio situaciju domaćina i kao uvodničar direktno podacima iskrivljavao istorijske činjenice o Bunjevcima, a organizator to nije sprečio. Naš domaćin je namerno i tendenciozno govorio u stvari kao predsednik Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine, odnosno sa pozicija učesnika u opštinskoj vlasti, i izneo netačan podatak da u Subotici živi oko 35000 Hrvata i Bunjevaca, umesto da ovde živi oko 16800 Hrvata i oko 16400 Bunjevaca. Samim tim, na šta sam i ukazao, pojedine stranke u stvari u opštini zastupaju svoje nacionalne manjine što se automatski reflektuje i na odnos opštine prema pojedinim manjinama. U Subotici su na vlasti u Subotici koju i on sam čini i priča o nekakvim evropskim standardima u ostvarivanju prava na ravnopravni tretman. Za to vreme Mađarima i Hrvatima je opštinska vlast pomagala i šakom i kapom, dok Bunjevci nisu mogli dobiti nikakvu pomoć za rad svojih institucija, što je još jedan primer namerno lošeg odnosa prema Bunjevcima. Kao primer diskriminacije naveo sam i odnos opštine prema Romima i to u sred dekade Roma. Romi uopšte nisu dobili mogućnost članstva u Opštinskom savetu nacionalnih manjina jer se tvrdi da ih ima 0,97 odsto, a potrebno je jedan odsto. Međutim, u opštini su i sami rekli da ih ima oko 5000, što je čak tri odsto od ukupnog broja stanovnika Subotice. Posle su rekli ajde, neka budu posmatrači ali ne i glasači. – objasnio je Bajić tvrdeći da je skup napustio sa željom da pokaže da neće tolerisati da se Bunjevcima osporavaju njihova prava.■

A. K.

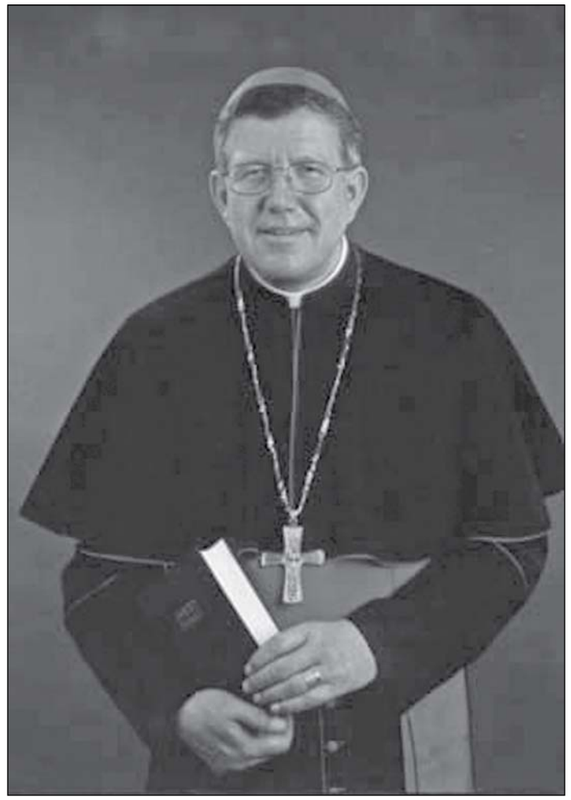
Petar Kuntić o ili u magli

- Kuntić je rekao da je bunjevačko pitanje nastalo u nekoj magli te da će prestati da bude problem kada se dogovore Beograd i Zagreb da su Bunjevci Hrvati. U svojoj replici ja sam oštro reagovao da ne znam u kojoj se to magli izgubio gospodin Kuntić, ali da znam da nijednom Bunjevcu, pa ni meni, neće gospodin Kuntić a ni Zagreb određivati šta sam a da se pri tome ja ne pitam. To je suprotno svim zakonskim normama – navodi Bajić.

Msgr. Stanislav Hočevar beogradski nadbiskup i metropolita

DA SUNCE PRAVDE I LJUBAVI OSVANE U NAŠIM ŽIVOTIMA

Povodom Uskrsa koji zapadne hrišćanske crkve slave u nedelju 16. aprila, predsednik Međunarodne biskupske konferencije „Svetih Ćirila i Metodija“ nadbiskup beogradski Stanislav Hočevar uputio je uskršnju poruku vernicima. “Znajući kako svi mi već čeznemo za lepim prolećnim danima i toplim suncem, dolazim vam u susret sa dubokom željom i porukom da Sunce pravde i ljubavi osvane i u našim životima, u životu naših porodica i čitavog društva. “Mlado Sunce”, Isus Hrist, u uvek mladoj i svežoj ljubavi, pobeđuje sve mnoštvo zla i razjašnjava sve magle sebičnosti i uvek iznova u životne horizonte čitavog čovečanstva.

Ovih dana smo u našoj Nadbiskupiji predstavili knjigu koja nam donosi osnove socijalnog učenja Crkve. Sveta stolica, duboko zabrinuta zbog mnogih nerešenih problema savremenog života, po nadahnuću blagoupokojenog pape, sluge Božjeg Jovana Pavla Drugog, dala je da se sačini ovaj dokument i sada nam po njemu posreduje važne životne poruke i iskustva. One se mogu uporediti s Isusovim rečima upućenim beznadnim učenicima na putu u Emaus: “Nije li trebalo da Hrist sve to pretrpi i uđe u svoju slavu?” (Luka, 24, 26). Isusovi učenici tada još nisu bili u potpunosti shvatili ni ko je Isus Hrist, pravi Bog i pravi čovek, ni šta znači spasenje čitavog čoveka i čovečanstva u celini. Očekivali su da će Isus proterati Rimljane iz njihove zemlje. Nisu još mogli shvatiti da prava sloboda i istinski život počinju u srcu koje je oslobođeno od svakog zla i greha pa počinje živeti životom Božje milosti i slave. Čak su i najbliži Isusovi učenici previše pojednostavljivali velika i teška pitanja života.

Isus nam ovim svojim rečima ukazuje na činjenicu da bez najvećeg mogućeg ličnog zalaganja ne možemo preobraziti niti svoje biće, a kamoli život čovečanstva. On sam, Isus Hrist, Božji Sin, postaje čovek iz najdublje božanske tajne, iz beskonačnog okeana ljubavi Presvetog Trojstva i uvodi nas u taj život po premnogim inicijativama svoje stvaralačke zamisli, da bi konačno s ljubavlju “do kraja”, kako kaže jevanđelist Jovan (Jovan, 13, 1), širenjem ruku na krstu izdahnuo, predao svoj zemaljski život, a čovečanstvu udahnuo božanski život. Tolika njegova spremnost nagrađena je novom i nama zasad još nedokučivom snagom uskrsnuća. Hrist Gospod zaista se solidariše sa svakim stvorenim ljudskim bićem i puninom ljubavi kojom izgara stvara u nama novi život koji postaje sve veća i veća Božja slava. Smrt iz ljubavi rađa ljubav koja više ne umire. Očekuje nas da Hristovom ljubavlju koju primamo u svetim tajnama, u svetim sakramentima, ovde i sada preuzmemo svoje posebno životno poslanje. Istinita ljubav je tako silna energija da želi da obuhvati sve ljude, da je spremna da bude razapeta od Istoka do Zapada, da je spremna da ima otvoreno ili probodeno srce za sve probleme čovečanstva... Želim vam, dakle, braćo i sestre, da nas Uskrs 2006. čvrsto ukoreni u Bogu, kako bismo mogli omogućiti da Bog spasi čitavog čoveka... Svima želim da nam Uskrsli Gospod otvori srce, kako bismo mogli, poput apostola Tome koji u početku nije verovao, susresti pravog Gospodara i pravu sreću svog života, i s njime uskliknuti: “Gospod moj i Bog moj!” (Jovan, 20, 28). Samo ova sasvim nova vizija života - kako danas običavamo da nazivamo naš pogled na celokupnu stvarnost života - omogućiće nam da sve naše svakidašnje probleme rešavamo novim pristupom. U tom smislu je Uskrsli Hrist zaista ono pravo sunce koje daje i svetlost spoznaje, i toplinu ljubavi, i energiju delovanja. U ovoj najdubljoj želji i s ovim najiskrenijim čestitkama, kličem svima: Hrist je uskrsnuo! Hrist živi! Srećan vam Uskrs! Srećni i blagosloveni dani slavljenja uskrsnuća Gospodnjeg! Braći i sestrama koji svetkovinu svih svetkovina slave u istočnoj tradiciji, radosno čestitam: Hristos voskrese, voistinu voskrese! Sa svima pak nama neka bude snaga Hristove ljubavi koja uvek sve preobražava. U toj radosti i nadi blagosiljam sve u ime Boga Oca i Sina i Duha Svetoga!”■

OD OVE GODINE ALEKSANDROVAČKO DRUŠTVO U VELIKOJ PORODICI BUNJEVAČKIH KULTURNIH INSTITUCIJA

KUD "ALEKSANDROVO" OBILUŽAVA 30 GODINA RADA

Kulturno-umitničko društvo "Aleksandrovo" koje ove godine obilužava 30 godina postojanja, ušlo je među kulturne institucije koje okuplja Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine. Time se ništa nije promenilo, samo je u dokumentima Društva naglašeno da niguju bunjevačke pisme, igre i običaje, i pisme, igre i običaje naroda i narodnosti sa teritorije kadgodašnje velike Jugoslavije, ko što su to radili tokom ovi 30 godina. Al, kako naglašavaju u KUD-u, nisu održali nijedan koncert da ga nisu počeli sa bunjevačkom igrom i pismom.

Kako smo u divanu sa Bartulom Vojnić Hajdukom, pridsidnikom KUD-a, i Mihajlom Takačem, Čombeom, osnivačom KUD-a i koreografom, čuli, ovo društvo je 1976. godine osnovano na inicijativu ondašnje Omladinske organizacije u Aleksandrovu, najpre samo ko folklorna sekcija, a posli je piraslo u KUD. Danas KUD broji oko 110 aktivni članova koji rade u folklornoj, muzičkoj, dramskoj i slamarskoj sekciji.

Najbrojnija je folklorna sekcija koja na repertoaru ima spletove bunjevački, mađarski, šokački, banatski igara, al i ciganske, bosansko-muslimanske, vranjanske, srbijanske, nišavske, glamočke, hrvatske, makedonske, komitske, albanske igre. Za ove igre KUD raspolaže bogatim fundusom narodni nošnji, koje su u 70 odsto slučajeva originalne. Folklorna sekcija je za 30 godina dobila brojne nagrade na domaćoj i međunarodnoj sceni, od koji sa ponosom ističu dva prva mista na Međunarodnom festivalu u Belgiji 1983. i 1985. godine. Gostovali su po ciloj kadgodašnjoj Jugoslaviji, al i u Mađarskoj, Poljskoj, Belgiji, Grčkoj, Holandiji, Luksemburgu.

Naši domaćini u KUD-u su se dugo zadržali objašnjavajuć učinak dramske sekcije koji je zabilužen na filmskoj traki. To su 3 dugometražna dokumentarna filma: "Albina mijana", "Veliko seosko prelo" i "Svadbeni običaji bački Bunjevaca". Ovaj poslidnji je još uvik nemontiran, 10 godina se čekaju novci koje KUD nema pa da se i taj poso završi. To je veliko bogatstvo na traki snimljeno u 3-4 svatova na okolnim salašima.

Kolo u jednoj subotičkoj kasarni

Podmladak od pre 10 godina

U godini osnivanja 1976.

Slamarska sekcija je najmlađa, radi od 1998. godine. Dosad su njevi članovi izradili oko sto radova, slika, kutija, perlica, čestitki i drugi pridmeta. Oni su publiki pridstavljeni na brojnim izložbama, a često se njevi autori zajedno sa radovima nađu na gostovanjima folklorne sekcije.

Klara Takač, članica slamarske sekcije je žena koja je sašila sve nošnje u KUD-u. Prisitila se prvi koncerata kad nisu imali nošnji nit novca da ji sašiju, pa su divojke nastupale u teget suknjicama i bilim bluzama, a momci u teget pantalonama i bilim košuljama. Fundus nošnji se polako popunjavao, tako da je on danas od velike vridnosti.

Najvažniji događaj ove godine biće veliki koncert 15. septembra kad će KUD "Aleksandrovo" obilužiti 30 godina rada. No, još ovog miseca folklorna i muzička sekcija gostuje u Maloj Bosni, Smederevskoj Palanki, a od 15. do 21. maja putuju u Grčku na internacionalni festival u grad Perkohori, gdi su bili i prija dvi godine. U junu im u goste dolaze gosti iz Makedonije, pa onda iđu u Srpski Krstur gdi vode i svoje goste iz Makedonije. Isplanirani i dogovoreni koncerata je tušta, pa izdvajamo još da ove godine iđu i u goste u Bihać, KUD-u "Krajina", a u oktobru u uzvratnu posetu u Makedoniju.

U ovom KUD-u sa ponosom ističu da su svi amateri, bolje kazano volonteri, da za svoj rad ne dobijaju novac. Dotacija od Opštine ne pokriva ni troškove za struju. KUD koristi kuću u Aleksandrovu u kojoj se rodio dr Jovan Paču. Ona je lipa i prostrana, al triba tušta novca da bi se dovela u red.■

V. M.

Piše: Nevenka Bašić Palković

IZDAVAČKA DELATNOST KOD BUNJEVACA IZMEĐU DVA SVITSKA RATA

UDŽBENICI ZA OSNOVNE ŠKOLE

Štampana izdanja školski knjiga za Bunjevce (i druge učenike osnovni škola) između dva svitska rata mogu se podiliti na bukvare i čitanke, gramatičke priručnike, računice, pismarice i «Male Biblije» i katekizme.

Novoformirana slovenska država, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, preko svog Ministarstva prosvete, naročito odseka za Banat, Bačku i Baranju, nastojala je da većini pripadnika drugih naroda i manjina da pravo na školovanje na maternjem jeziku. Među subotičkim izdanjima udžbenika iz tog perioda primećuje se, recimo, da je isti autor Čitanke za niže razrede osnovni škola na srpskom, mađarskom, bunjevačkom i nemačkom jeziku (Ljubomir Lotić), kao i to da se isti naslovi knjiga štampaju ćirilicom i latinicom.

Bukvar za bunjevačke i šokačke osnovne škole i za nepismene napisao je Ljubomir Lotić 1919. godine i izdao ga kod Lipšica i Lampela, odmah nakon odobrenja Ministarstva prosvete. Bukvar ima preko 70 strana i ilustrovao ga je inžinjer Daka Popović. Štampan je u odličnoj štampariji Ernesta Fišera u Subotici. Tako su Bunjevci posle višedecenijske borbe za svoja osnovna nacionalna prava u dvojnoj Monarhiji, konačno tek u novoj domovini dobili pravo na obrazovanje, kulturu i informisanje na maternjem jeziku, ali ipak nedovoljno.

Čitanka za II razred osnovnih škola, istog autora, iz 1920. godine izdata je posebno latinicom i ćirilicom i prerađena na mađarski već 1920, sa odobrenjem Ministarstva. Slično je i sa Čitankama za IV razred nastalim takođe 1920. godine, a prevedenim 1921 / drugo izdanje 1922. g.

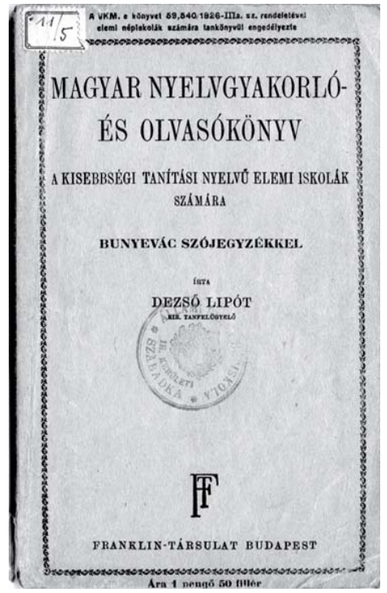
U Mađarskoj je 1939. u izdanju Društva «Szent István» u Budimpešti izašla **Bunjevačka i šokačka čitanka za 1, 2. i 3. razred osnovnih škola**, sa uporednim naslovom na mađarskom jeziku u istoj knjigi od 116 strana, u seriji «udžbenici za narodne/osnovne škole za manjine u Mađarskoj», odobrene od njihovog ministarstva. Zanimljiva je i **Gramatika i čitanka mađarskog jezika** (*Magyar Nyelvgyakorló és Olvasókőnyv*), autora Lipota Dežea u Budimpešti, za učenike osnovnih škola iz redova manjina, sa priloženim **bunjevačkim ričnikom,** izdata 1926. godine. Kada se pročitaju bunjevačke riči, tematski svrstane prema lekcijama na kraju knjige, u petom dilu udžbenika, uočava se da je ikavica čista i pravilna, vrlo ujednačena po pravilima tzv. «južnoslovenskog», odnosno srpskohrvatskog jezika. Ričnik je sastavio Laslo Kladek, direktor muške Građanske škole, koji je očigledno bunjevački dobro znao i koristio ga kao književni jezik. Inače, srpsko-hrvatsko mađarski rečnik /**Szerb-horvát magyar szótár**/ uredio je profesor ženske gimnazije u Subotici, Maćaš Hofman, već 1920. godine.

Milivoje V. Knežević, profesor književnosti iz Beograda, pisac i glavni urednik subotičkog časopisa **Književni sever (1925-1935)**, koji se radeći u subotičkoj gimnaziji bavio sistematskim istraživanjem Bunjevaca, objavio je više desetina napisa i kasnije ih izdavao kao posebne knjige. Jedna od takvih je i **Bunjevačka narodna čitanka** iz 1931. godine koja obrađuje nekoliko najvažnijih bunjevačkih književnika: Grgura Peštalića, Ivana Antunovića, Bozu Šarčevića, Miju Mandića, Paju Kujundžića, Lajču Budanovića, Nikolu Kujundžića, Antu Evetovića, Blaška Rajića, Maru Đorđević Malagurski, Lazara Stipića i Albu M. Kuntića. Knjiga je ilustrovana i pridstavlja tematski dvobroj časopisa **Književni sever** iz 1931. godine, koji je uvik izlazio latinicom i ćirilicom uporedo i bavio se Bunjevcima isto koliko i Srbima u Subotici.

Među prvima posli I sv. rata objavljena je i knjiga učitelja Svetozara Radašina: **Izvod iz gramatike istorije književnosti srpsko-hrvatskog jezika**, na 45 strana, po programu i naređenju Ministarstva prosvete iz 1922. godine, obavezna za sve đake, a drugih udžbenika iz gramatike jedva da je bilo.

Dr Jovan Iskruljev autor je više izdanja tzv. **Računica u slikama** za učenje matematike u prvom i drugom razredu osnovne škole na srpskohrvatskom, mađarskom i nemačkom jeziku od 1920. godine i ove udžbenike su koristila sva dica niži razreda osnovne škole u Bačkoj, Banatu i Baranji, po odobrenju ministarstva prosvete.

Na vironauki, bunjevačka dica čitala su molitvenike Lajče Budanovića: **Mala slava Božija za učenike** (u više izdanja) i **Molitve i pisme korizmene, uskršnje**

i duhovske iz Velike slave Božije, kao i **Rimo-katolički mali katekizam i Bibliju za početnike** za niže razrede pučki škola u Subotici (i okolini) autora Ivana Beneša, počev od 1923. godine.

Rimo-katolička mala Biblija štampana je u Štampariji Svetog Antuna u Subotici, 1924. godine na preko 120 strana, sa ilustracijama.

Još jedno interesantno izdanje pobuđuje pažnju u ovom međuratnom periodu, a to je štampani **Spisak udžbenika** za Gimnazije, Drž.trg. akademije, Učiteljske, Građanske, Osnovne, Zanatske i ostale stručne škole, koje se mogu dobiti Kralj. S.H.S. povlašćenoj knjižari «Jedinstvo», 1924-1925. u Subotici, veoma dobro opremljenoj udžbenicima, stručnom i umetničkom knjigom.

Jedan od predmeta u školi bila je svakako u tom periodu i **Sokolska gimnastika** za I i II razred osnovnih škola, za koji je udžbenik napisao Aga Heler (Čeh) i Dragutin Jeger, vlasnik Doma telesne kulture u Subotici. U ovom udžbeniku obrađeno je osamdeset časova vežbe sa 600-700 slika.■

Piše: Marija Bojanin, profesor istorije

IZ ISTORIJE SEVERA BAČKE

CAR JOVAN NENAD

Pošto se Bunjevački informativni centar i Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine nalaze na Trgu cara Jovana Nenada 15/V, sa sedištem u Subotici, došli smo na ideju da malo pojasnimo ko je taj car Jovan Nenad. Mislim, čast izuzecima, da tušta nji ne znaje za tu istorijsku ličnost sa početka XVI vika.

Mislim da se toj istorijskoj ličnosti samo Subotica dostojno odužila, tako što je njegovim imenom nazvala čak i jedan trg, a nijedan drugi grad severne Bačke nije dao ulicama ime cara Jovana Nenada.

Car Jovan Nenad bio je velika zagonetka svojim savrimenicima, a danas je i zagonetka istorijske nauke. U povisti se javlja, po ričima istoričara Ilariona Ruvarca, ko meteor i oma iščezava. Za cara Jovana Nenada, daleko se više interesuje mađarska istoriografija nego srpska povist. Vrime u kome se on javlja jedno je od najteži i najmučniji u mađarskoj povisti.

Vikovima gaženi i mučeni, mađarski kmetovi 1514. godine podižu ustanak pod vođstvom Doža Đerđa. Buna je krvavo ugušena, seljani su ubijani, rastirivani. Car Jovan Nenad bio je zaštitnik siromašni kmetova koji su bili pogođeni reakcijom na podignutu i krvavo ugušenu bunu 1514. godine. Ubrzo zatim, 1526. godine Sulejman II kreće u osvajanje mađarski zemalja. Na Mohačkom polju poražena je mađarska plemićka vojska i država se našla u potpunom rasulu. Turci su pokorili više od polak države, beda i jad u narodu bila je velika i još se nastavlja borba za prestol. U toj borbi pridnjači nadaleko okrutni plemić Jovan Zapolja, erdeljski velikaš. Baš onda u takim političkim prilikama zablisto je car Jovan Nenad.

O njegovom izgledu ima dosta bilužaka: vitkog stasa, sridnje visine, crnog lica i orlovskog nosa... Svakako je savrimenicima upado u oči njegov taman ten po kome je i dobio nadimak ''Crni''. Jedan engleski poslanik po imenu Valop tvrdio je da je po poreklu Mavar, međutim Jovan je bio Srbin. Tako su o njemu mislili i njegovi savrimenici.

Sam Jovan je o sebi imo visoko mišljenje, smatro je sebe za mesiju koji je pridodređen da izvrši veliku misiju. Zato je on bio nada i zaštita kršćanima i slovenskog i mađarskog porekla, a posebno posli teški poraza na Mohačkom polju 1526. godine.

Nesrićno je strado i mađarski kralj Lajoš II i kraljica Marija, njegova udovica, imali su puno razumivanje za cara Jovana Nenada. Još nike od vrlina cara Jovana Nenada zabilužili su njegovi savrimenici - mislili su da ga je Bog poslo da kazni Turke, zatim da je vrlo pobožan, tako da trećinu vrimena provodi u molitvi Bogu (noćom dva sata spava a treći se Bogu moli); da je dobar ratnik, da je pobio tušta Turaka od kad je u ovim krajovima, severno od Dunava. U boju je hrabar i okretan, prema vojnicima strog, a prema neprijatelju nemilosrdan. Oko Jovana su se naročito okupljali Srbi iz Turske, al i beskućnici i sirotinja raznog porekla, naročito Vlasi i Mađari. Zdravo brzo je skupio vojsku od oko 5000 ljudi. Prve visti o Jovanu imamo oma posli bitke na Mohačkom polju 1526. godine, oktobra miseca.

Ko političkom faktoru prvo mu se obratio Ivan Zapolja, pozivajući ga da dođe u Tokaj. Do tog susrita je i došlo. Zapolja ga je obdario konjima i drugim poklonima, i naredio mu da se vrati u Bačku oko Tise, pa da tu uspostavi niki život. Od tog vrimena je Jovan u Zapoljinoj službi. Krajom iste godine po nikim izvorima, car Jovan Nenad se našo u Sremu i otimo Turcima utvrđenja Čerević i Banoštor, te postavio u nji svoju posadu. Početkom 1527. godine car nastavlja svoju akciju i uspiva očistiti Bačku od Turaka i zauzima Suboticu. Ova varoš je pripadala mađarskom velikašu Valentinu Tereku. Valentin Terek uvriđen šalje svoje čete na cara Jovana Nenada, al ga je car strahovito potuko, a sam Terek je iz boja jedva izvuko živu glavu. Carova dalja osvajanja vodila su se u Banatu, gdi zauzima grad Čomu na Marici. Dok se car zadržava u Banatu, Terek sa tri stotine konjanika oped zauzima grad Suboticu.

Pošto je nestala opasnost od Turaka, dolazilo je do sve češćih sukoba između mađarski velikaša i cara. Mađarski velikaši su se počeli žaliti Zapolji, al im ovaj nije mogo pomoći. Carova moć je rasla iz dana u dan. Po mišljenju engleskog poslanika Valopa u aprilu 1527. godine car je već imo vojsku od 9000/10000 ljudi sviju nacija, što konjanika, što pešaka. Po oceni kraljice Marije, udovice Lajoša II poginulog na Mohačkom polju, carova vojska nije tušta zaostajala za vojskom njezinog brata Ferdinanda Habzburškog.

Car se sve više ponašo ko imperator, i držo je tilesnu gardu od 600 pešaka. Za palatina i blagajnika uzo je Subotu Vrlića, za generalskog kapetana vojvodu Radosava, a za emisara Jovana Dolića iz Iriga. Za tako moćnog cara i njegov uticaj počeli su se otimati i Zapolja i Ferdinand. Posredničku ulogu između cara i Ferdinanda priuzela je njegova sestra Marija. Ona šalje pouzdanog čovika- plemića Hoberdanca da prigovara sa carom. Car Jovan Nenad je u načelu pristo uz kralja Ferdinanda, al pod jednim uslovom-da ga kralj pomogne oružjom i novcom. Pojedinosti ovog sporazuma tribo je utvrditi carov izaslanik Fabijan.

Ferdinand šalje pomoć caru, ali uz napomenu da se pričuva Zapolje. U pismu od 16. aprila 1527. godine kralj potvrđuje virnost i odanost cara Jovana Nenada centralnoj vlasti u Beču. Kraljovi pokloni su stigli caru u visini 5.000 zlatnih forinti, 500 komada čoje za gardu, 10 pozlaćeni čaša i pet brzi arapski konja. Darove je prido Martin Botuša, trgovac iz Pečuja, u Segedinu. Vrlo brzo se pročula vist da je car posto podanik Ferdinandov, pa su se sad urotili svi Zapoljini saveznici protiv cara Jovana Nenada, a naročito se istico Terek.

Već u maju 1527. godine protiv cara Jovana Nenada, podigo se čitav krstaški rat. U Đuli je Zapoljin vojskovođa Perenji okupio vojsku od 12000 ljudi. Taj prvi nalet Perenjijeve vojske, koja je poražena od strane Jovana Nenada, vrlo je zabrinio Zapolju. I kralj Ferdinand se zabrinio da li će Jovan izdržati taki pritisak Zapolje, a neposridnu pomoć nije mogo pružit Jovanu Nenadu zbog daljine.

Upravo 21. juna 1527. godine Zapoljine pristaše ponovo napadaje cara Jovana Nenada i porazili su ga kod reke Moriša. Car je izgubio 8.000 ljudi. Car Ferdinand je poslao poruku u kojoj hrabri Jovana Nenada da se održi jel on 20. jula kreće na Mađarsku. Car je krenio u susrit Ferdinandu, al se zaustavio u Segedinu gdi je izdajom strado. Iskoristivši priliku, mađarski plemić i velikaš Terek odsica glavu caru Jovanu Nenadu i šalje je Zapolji u Budim 26. jula 1527. godine.

Pogibija cara Jovana Nenada vrlo je obradovala Zapolju. Zvonila su sva crkvena zvona, pa i tušta neprijatelja Ferdinanda i Habzburgovaca proslavili su njegovu pogibiju vrlo svečano. I na dvoru poljskog kralja u Krakovu proslavljena je pogibija Jovana Nenada.

Jedino je sam Ferdinand bio ozbiljno zabrinut. Južne granice sve više su slabile pod naletom Turaka.

Njegov kršćanski i opšte-oslobodilački program od Turaka i njeve agresije doprino je da car Jovan Nenad ostane nada svim kršćanima slovenskog i mađarskog porikla i da makar kao ''meteor'' nađe svoje misto u povisti. ■

PUTOVI (MIGRACIJE) BUNJEVACA

Bajski trougao (u geografskom smislu - Subotica, Sombor i Baja) stvarno mož da se pofali svojom etničkom šarolikošću. Pripoznatljiva skupina na tom prostoru su Bunjevci, koji su ode vikovima. Al, otkaleg su došli? Kad? Zašto?

O prvobitnom boravištu Bunjevaca ispripovidano je tušta legendi, a najpoznatija je ona vezana za dolinu reke Bune. Reka Buna spominje se i u tušta bunjevački pisama. Al, ni dan danas ne postoje činjenice, datumi, ni prostori za koje se sigurno mož tvrditi da su postojbina Bunjevaca.

Istorijski izvori su pokazali da su Bunjevci živili na zemljištu uz Dinaru i severni dio Svilaje (Hercegovina). Dolaskom Turaka na te prostore oni se spuštaju u dolinu reke Zrmanje i okolinu današnjeg Benkovca i Zemunika (Dalmacija). Početkom XVII vika Bunjevci su digli ustanak protiv ličkog sandžakbega, al su savladani i kažnjeni za neposlušnost. Od onda počinju njeve masovne seobe.

Postoje indicije da su seobe započete još u XIII i XIV viku, al te seobe nisu relevantne jel se odnose na seobe zanemarljivo malog broja ljudi. Najveći broj Bunjevaca migrirao je tokom XVII vika. Nije po principima nauke da se za seobu vežu čvrste godine , jel je seoba dugotrajan proces i mož trajati decenijama pa i vikovima. Al brez obzira na to, većina naučnika se složila sa godinom 1686. kao godinom kada Bunjevci dolaze u Bačku. Migracije Bunjevaca sa prostora Zrmanje odvijale su se u više pravaca i to prema reki Kupi, Uni i Dunavu, a veliki dio naselio se u Slavoniju.

Seobe u pravcu Dunava podrazumevale su seobe u Bačku. Ovde su Bunjevce naseljavali što Turci, kako bi im obrađivali zemlju, što Austrijanci, kako bi se uz njevu pomoć odbranili od Turaka. Iako su bižali od neprijatelja i nezafalne prirode, na ovim prostorima takođe su morali da budu spremni na borbu sa neprijateljima, susedima, pa čak i sa sunarodnicima. Bunjevci su težili da sačuvaju svoje običaje, viru i kulturu. Oni su svojim dolaskom uredili sebi naselja u Baji, Somboru, Subotici, i na ovim prostorima i dan danas žive.

Bunjevci kao etnička i karakteristična skupina u Vojvodini biće tema naučnika još dugo godina. Proučavaće se njeva vira, kultura, običaji i poreklo, jel je do sad njev istorijski značaj bio nepravedno zanemaren. ■

Nadežda Miletić

PRETPLATA ZA
BUNJEVAČKE
Informativno - političko glasilo
Subotica, april 2006 . • Godina II Broj 10
novine
Cina: 50 dinara

Do kraja godine: 280 dinara
Polugodišnje: 240 dinara

Plaćanje možete obaviti na naš tekući račun kod **BANKA INTESA broj 160-143270-73** sa naznakom za pretplatu godišnju ili polugodišnju.

Vaše podatke, prezime, ime i tačnu adresu zajedno sa uplatnicom možete poslati na našu adresu Trg cara Jovana Nenada 15/I 24000 Subotica ili sve lično doneti na istu adresu.

USPILO KNJIŽEVNO VEČE U GRADSKOJ BIBLIOTEKI U SUBOTICI

UPLETENE RIČ «BUNJEVAČKA» I RIČ «SREMAČKA»

Veče ulipšali "Sledbenici Pere Tumbas Haje" i solistkinje Tamara Babić i Svetlana Milodanović koje su prisutne razgalile sremačkim i bunjevačkim pismama.

Odavno čitaonica Gradske biblioteke nije bila tako puna ko što je bila 4. aprila kad je održano književno veče "Sremački divani sa šora". Pisnici koji pišu na bunjevačkom, okupljeni u Klub pesnika Bunjevačke matice, pozvali su u goste svoje prijatelje iz Srema da Subotičanima pokažu šta to oni pišu. Gosti te večeri su bili Stevan Vidović - Brica koji je kazivo svoje stihove iz zbirke "Iz švigara", glumac amater Mića Dudić, koji je čito dilove iz romana «Kobojagi» Đoke Filipovića, zatim slikar Branko Oreščanin sa svojim "Sremcima", a voditelj programa je bio Ratko Racković.

Teško je i danas, kad je prošlo toliko vrimena, kasti šta je bilo lipše - riči gostiju, njevi stihovi, dilovi romana jal slike, il lipe riči domaćina. Zajedničko i za jedne i za druge je što zdravo vole i opisivaju život, i to ovaj običan, kojeg je sve manje. I jedni i drugi žale za prošlim vrimenima kad su ljudi više divanili, prinosili običaje, pisme i pripovitke s kolina na kolino i čuvali ono što su naučili od svoji stari, a manje gledali televiziju i kompjutere.

Prisutni su imali priliku da čuju Bricine stihove koji slave Srem i običnog čovika, njegov život, ludovanje, radovanje, al i tugu sremačkog paora. Iz sami stihova se vidi da zdravo dobro poznaje svoje komšije, da i voli.

Ništa manje Srem i Sremce ne voli ni Đoka Filipović, penzionisani oficir koji se u zrilim godinama latio olovke i počo pisat. Njegov roman "Kobojagi" nas podsića na stare Sremce koji je sve manje. To su obični ljudi, paori koji rade, odranjivaju dicu, vole konje, al pokatkad i luduju, oće i da popiju i bećaruju, al su dobri, vridni i pošteni. Njegovi junaci divane jezikom paora, obični Sremaca, pa je zato lako razumit i ostit. To se najbolje vidilo kako su Bunjevci pažljivo slušali njegovog dobrog drugara, glumca amatera Miću Dudića, koji je sa velikom ljubavi izgovarao riči koje je Đoka napiso.

Isto tako veliku pažnju su izazvale slike Branka Oreščanina, slikara amatera koji već trideset godina slika Sremce. Njegovi paori, pudari, svinjari, kočijaši i drugi Sremci koje je naslikao nisu rođeni u njegovoj glavi. Svaki od nji ima ime i prizime. Sve su to lica koja su zainteresovala Branka i on i je sačuvo od zaborava. U svakoj crti i boji se vidi da je i on do pojasa zakopan u sremačku zemlju i da te ljude voli i slika sa velikom ljubavi.

Na kraju – i koju rič o domaćinima. Bili su baš dobri. Susret sa prijateljima iz Srema su iskoristili da njim kažu koju rič i da kažu koju svoju pismu, al su sačuvali miru. Pokazali su da i oni poznaju i vole svoj jezik i svoj rod, al njim nisu oduzeli puno vrimena. Tek toliko da se bolje upoznaje.

Posebno misto su zauzeli "Sledbenici Pere Tumbas Haje" koji su nastavili ideju pesnika. Gostima su otpivali nikoliko bunjevački pisama, a goste su častili najlipšim sremačkim pesmama. Da su pogodili vidilo se po licima Sremaca koji nisu mogli a da ne zapivaju sa Tamarom i Svetlanom. Ovo književno veče je pokazlo da Bunjevci rado dolaze na ovakva dešavanja.■

J. Poljaković

SREMCI ODUŠEVILI SUBOTIČANE

Obično knjiga iđe iz ruke u ruku onima koji vole čitat pisme. Naša sugrađanka Gabrijela Diklić, član Bunjevačke matice, dobila je da pročita knjigu „Iz švigara" autora Stevana Vidovića-Brice. Obično pesnik pronađe štogod zajedničko između svoga i tuđega pisanja. Usledio je poziv u ime Bunjevačke matice da se održi jedno veče u Gradskoj biblioteci početkom aprila. U goste su došli Stevan Vidović-Brica, slikar Branko Oreščanin, glumac Mića Dudić, tribo je doći i Đoka Filipović, autor romana „Kobojagi" al bio je sprečen. Gosti su došli iz Golubinaca i Stare Pazove. Ritko subotički hram kulture pod svoje svodove skupi toliko svita ko tog utorka. Goste i publiku pozdravio je v.d. pridsidnika Bunjevačke matice Ivan Bašić Palković. Uz zvuke tamburice razlegla se pisma „Kad zasvira tamburica jasna" u izvođenju Tamare Babić i Svetlane Milodanović. Ana Popov je deklamovala svoju pismu a Nataša Njegomir Gabrijelinu. Kad je Brica počo govorit svoje stihove, kandžijom je ošinijo kroz ajer i tišinu u biblioteki. Svoje pisme, govorio je sa puno duha a pridružila mu se i Gabrijela kazivanjem „Krsne slave" iz Bricine zbirke. To aprilsko veče, ispunilo je srce Subotičanima koji su to veče došli u biblioteku.■

M. Horvat

SVE POPULARNIJI DUET TAMARE BABIĆ I SVETLANE MILODANOVIĆ

KAD PRIRODA PODARI LIP GLAS

I pored završenih visokih škula za profesiju bi vrlo rado izabrale pivanje.

Subotičani često imaju prilike da po gerontološkim klubovima, u biblioteki, u Gradskoj kući, na kanalima televizijskih stanica, čuju i vide dvi lipe divojke koje prilipo i pivaje. Pivaje u duetu, a i svaka za sebe. Divanili smo sa **Tamarom Babić i Svetlanom Milodanović**, i evo šta su nam kazale.

Svetlana Milodanović (28), diplomirani ekonomista, piva u duetu sa Tamarom, a i sama sa Tamburaškim ansamblom „Sledbenici Pere Tumbas Haje" oko godinu i po dana. Poznanstvo sa Tamarom datira sa Ekonomskog fakulteta, tamo su saznale jedna za drugu da vole pivati. Na Tamarin poziv je došla, i uživa u druženju i pismi. Svetlana je pivala u škulskom horu sa svoji sedam godina. U ditinjstvu je pivala horske kompozicije. Za svoju dušu sluša pop i rok muziku, al kad se druži sa tamburašima piva one lipe stare bunjevačke i narodne pisme. Nema uzora za pivanje, oće da izgradi svoj lični stil, a najdraža pisma joj je «Piši mi», koju piva solo.

- Svoj glas sam cigurno naslidila od mamine mame - kaže Svetlana. - U duetu i nije baš lako pivat, bar na početku, a kasnije je već lakše. Raspoloženje mož da utiče na pivanje. Voli i kući sama da zapiva za svoju dušu. Ima želju da snimi CD u duetu sa Tamarom, a i solo. Ima diplomu ekonomiste, al bi volila da živi od pisme. Kod prvog TV nastupa imala je tremu, inače zna da svira na klaviru. Na kraju Svetlana je kazala: „Pisma nam čini život lipšim".

Tamara Babić

Tamara Babić (29), ekonomista, cio svoj život piva. Počela je u osnovnoj škuli u horu, zatim u sridnjoj škuli, u crkvenom horu „Sveti Roko". Jedno vrime pivala je u pivačkoj grupi KUD „Bunjevka", a od 2001. godine svoj glas je udružila sa sledbenicima „Pere Tumbas Haje". Uzor joj je Merima Njegomir, a najdraža pisma „Jesen stiže dunjo moja".

- U Kaćmaru sam imala pramajku koja je lipo pivala - kaže Tamara, i dodaje da je njoj lakše pivat u duetu nego solo.

Svoju garderobu sama bira, a obavezan detalj je punđa u kosi. Sagovornica kaže da ima i taki pisama uz koje bi i suzu puštila dok piva, a naravno i raspoloženje utiče na pivanje. Želi i ona snimit CD jednako i solo i u duetu sa Svetlanom. Kao i Svetlana, rado bi da živi od svoga glasa. Na postavljeno pitanje da li loše pivanje može da pokrije golotinja, odgovorila je digod da, digod ne. Tamara ne svira nijedan instrument, takođe je imala tremu kod prvog televizijskog nastupa, i misli da je dobro to što je porodica podržava u njezinom opredeljenju da piva.

Zaključujemo da obodvi vole pivat, prid njima je puno nastupa, uskoro će zapivat u Zmajevu. Iće u Starčevo kod Pančeva, pivali su u Kranju u Sloveniji, i digod ji pozovu nji dvi s tamburašima vrlo rado nastupaje. Imaje probe dvared nediljno utorkom i četvrtkom, jel za dobro pivanje triba uložit dosta truda. Trude se da pivaje što više pisama i da budu što starije, možda već i zaboravljene, al njima drage. Tamburaškim ansamblom upravlja Tomislav Halasević, a sviraju još Zlatko Gabrić, Perica Rapić, Marko Benčik, Grgo i Stipan Vujić, Pere i Antun Ivković Ivandekić, Imre Bošnjak, i Stipan Baraković.■

Marija Horvat.

Svetlana Milodanović

OBIČAJ BUNJEVACA IZ SUBOTICE I OKOLINE

POLIVAČI 1871. GODINE

- Polivači pripadaju sakralnom običaju nastalom na drugi dan Uskrsa, na takozvani «Vodeni ponediljak». To je stari običaj Bunjevaca u Subotici i okolini. Tradicija kod Bunjevaca je da momci na drugi dan Uskrsa iđu polivat cure, a na treći dan Uskrsa cure polivaju momke. Ovaj običaj je zdravo starovinski, zapiso je moj pradida svojim potomcima za uspomenu i sićanje – kazala je između ostalog Ana Crnković, profesor geografije, stručnjak za etnologiju a najpoznatija kao jedna od vodećih slamarki u ovim našim krajovima kada je otvarala tradicionalnu uskršnju izložbu u prostorijama „Slamarske radionice penzionera“ u Subotici.

„Do 1860. godine ovaj običaj je bio puno skromniji i prostiji. U to vrime momci su išli polivat cure pišce po salašima, šorovima i u najbliže selo. Bili su obučeni u bile široke gaće i košulje, a obuveni u opanke. Išli su sami ili grupno, brez svirke. Cure su polivali na bunaru vodom iz kabla, el su sa lončićom grabili vodu iz kabla i samo malo polili po glavi. Cure su ji darivale šarenim jajima i jabukama. Darove su stavljale momcima u torbu koju su oni za ovu priliku priko ramena nosili.

Nadmećanje kroz običaj

Od 1870. godine ovaj običaj je svake godine bio lipči i bogatiji. Bilo je sve više gazda, a među njima prilično bogati, koji su se kroz ovaj običaj nadmećali, dičili i falili, drugima pokazivali svoje bogatstvo. U to vrime porodice kod Bunjevaca su bile velike. U velikim familijama sa didom i majkom bilo je na salašu i do pet sinova, toliko snaja, i čopor dice -i do 30-oro. U njima je bilo dosta cura za polivanje i momaka za polivače.

Spremanje i pripreme za Uskrs su bile velike. Tribalo je pripravit tušta rane, darove za svu čeljad da ji za Uskrs „ne vija magarac“ , a i darove za dicu koje triba da im za Uskrs donese zec u gnjizdo.

Tribalo je cure spremit za polivanje i za doček polivača, a i opremit momke polivače, al ne makar kako, već lipo i bogato, da se porodica svojim gostoprimstvom mož dičit do drugog Uskrsa. Da bi tako bilo svi su gustirali, šnjotali i špekulirali kako će taj običaj najbolje obavit da bi dobro uspio.

Majke su kefale, sunčale i provitravale šešire i odilo za polivače. Dida je tražio i prao najlipči košar za jabuke i kotarcu za šarena jaja u koju su cure mećale darove polivačima. Nane su za polivače pekle gurablice, medenjake i otezane pogače sa orovima, makom i jabukama. Sa curama su izbirale najlipče jabuke i šarale jaja za polivače. Cure su pripravile cviće i špiodle za kićenje polivača. Baćo je spremio veliki bokal vina i bocu rakije da nazdravi polivačima. Bogate baće su za ovu priliku kupovale sinu dobre konje, a najbogatiji rasne, i paradna kola to jest čeze, haptike ili karuce.

A u varoši

U varoši su polivači išli polivat cure na fijakeru. Svi članovi familije su sinove polivače ispraćali na polivanje uz veliko svitovanje nadajuć se da će njev polivač bit najlipči, najbolji, najpametniji, najzabavniji i najveseliji. To znači najbolje usvitovan.

Istovrimeno su svi čekali polivače za svoje cure. Dica su pogledala na šorove ili sokake vrebajuć koji će polivači skrenit u njevu avliju i tako su obaveštavali sestre čiji polivači iđu. Ako su to bili fini i trizni polivači, svi su istrčali da ji dočekaju. Ako su to bili pijani i drski polivači koji su cure polivali izlivajući ladnu vodu iz kabla po cilom tilu, te polivače su cure zvale „zjalavi“. Od ovi polivača su cure bižale, sakrivale se penjući se na tavan, ili su se zaključavale u čistu sobu. Ovake polivače je dočeko baćo tvrdeći da cure nisu kod kuće. Bilo je dosta cura koje su se ovako ispolivane priladile.

Kako se polivalo

Čim su polivači primljeni u avliju, oni su oma prišli curama, uvatili ji za ruke i poveli u pravcu bunara da ji poliju. Za to vrime su ih pratili svirci do bunara i svirali dok polivanje traje. Posli polivanja cure su polivače darivale jabukama i jajima, a kitile cvićem.

Bunjevci su ovaj običaj volili. U varoši su na kućama bili otvoreni svi pendžeri sa koji su ukućani gledali polivače. Po sokacima i šorovima bilo je tušta svita, a sa salaša se na put pogledalo el iđu polivači. Sutradan se pripovidalo i isticalo koji su bili najlipči polivači, koji su imali najlipče konje, ko je bio najbolji kočijaš, čiji su svirci najlipče svirali i najlipše pisme pivali. Pripovidalo se i koje cure su bile najlipče obučene i koje su najlipče dočekale i ispratile polivače, koji su polivači dobili najlipče darove i koji su bili najlipče nakićeni.“

U BAJMOKU - TRADICIONALNA IZLOŽBA ŠARENI JAJA

I USKRŠNJA TRPEZA MEĐU EKSPONATIMA

Povodom uskršnji praznika otvorena je tradicionalna izložba šareni jaja u prostorijama Mesne zajednice «Bajmok», 8. aprila u organizaciji Bunjevačkog kulturnog centra iz ovog mista. Izložbu je otvorio Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine, i kazo da je «ovaka jedna izložba dužna pažnje jel se na njoj vide običaji koji su sačuvani i lipota koju su stvorile vridne ruke umetnika».

Na izložbi je učestvovalo priko 50 izlagača iz Bajmoka, Subotice, Tavankuta, Male Bosne, Đurđina, članovi Likovne sekcije Mađarskog kulturnog centra «Dože Đerđ» iz Bajmoka i članovi slamarske sekcije «Klas» iz BKC Subotica.

Pored 1.500 oslikanih jaja na izložbi su bili izloženi i ručni radovi sa motivima Uskrsa, a postavljen je i uskršnji ručak.

- Na Uskrs ranom zorom išlo se pod križ moliti. Posli četrdeset dana posta na astalu za uskršnji ručak moralo je biti pleteni kolača, kuvane šunke, divenice, rena, šareni jaja, cvića. Ovom izložbom želili smo prikazati i dočarati Uskrs kako se kadgod pravio, da se ne zaborave tradicionalni običaji, al da pokažemo i to kako se danas umetnost šaranja jaja razvila u prava remek dila - kaže Liza Vuković, organizatorka izložbe.

V. I.

JAJE – SIMBOL POBIDE ŽIVOTA NAD SMRTI

Jaje je simbol Uskrsa, a stari su kazivali da je jaje simbol «pobide života nad smrti». Kadgod su se jaja farbala u lukovini i kojekakvim travama i simenima, crtala voskom, kuruznom ljuskom, bušila ili šlingovala te crtala u svim tehnikama.

Dica su se najviše radovala Uskrsu. Na Veliku subotu morala su načupati punu kotaricu zelenog žita el trave da naprave gnjizdo gdi će im zec doneti poklon i obavezno šareno jaje. Divojke su pripravljale šarena jaja za polivače koji su dolazili na Vodeni ponediljak i sve su se takmičile koja će lipče i šarenije jaje darovati momku - divani Liza Vuković.

U KUD „BUNJEVKA“

TRADICIONALNA USKRŠNJA IZLOŽBA

U prostorijama KUD „Bunjevka“ u Subotici, od 7. do 14. aprila, mogla se viditi tradicionalna uskršnja izložba narodnih rukotvorina inspirisanih ovim najvećim i najradosnijim kršćanskim praznikom. Već sedmu godinu za redom šarena jaja, šlingeraj, uskršnji aranžmani a od ove godine i etno soba sa prikazom običaja „polivači“ privlačili su bogatstvom mašte stvaraoca kojih je iz godine u godinu sve više.

Ove godine učešće je svojim radovima u izložbi uzelo oko 35-toro izuzetno kreativnih osoba čije su kombinacije tehnika i materijala od bojenog stakla do najnežnijeg paperja jajima od papagajevih do nojevih davale neobičan sjaj i raskoš. Lipoti stvaralaštva plemenitih ruku a posebno ideji o prikazu „polivača“ nisu mogla odoliti ni najmanja dica koja su tražila opširna objašnjenja na pitanje šta se to tu događa.

Po prvi put se na ovoj izložbi mogao viditi i bunjevački grb kao motiv za izradu uskršnjeg oslikanog jajeta.

A.K.

Slamarska radionica penzionera

BKC Bajmok

KUD „Bunjevka“

POLIVAČI U TAVANKUTU

Jedan od veći svetaca svakako je Uskrs. Slavio se kadgod tajno, a sad svi mogu slavit uskrsnuće Isusa. Uskrs je kadgod bio svetac koji se zdravo bučnije slavio na salašima, selima, gdi je bilo po nikoliko generacija. Danas se slavi kakogod drukčije.

Da se oživi sićanje na kadgodašnji Uskrs, u Tavankutu su se potrudili Emilija Prčić, članice „Sefira“, zajedno sa Veljom Živkovićem-Čkaljom, Milom Skenderović, familijom Skenderović i Antunom Solarom iz Ljutova. Kod nji su bili polivači.

Antun nam je pripovido i kako je on sa svoji četrnaest godina išo prvi put polivat cure. Uzajmili smo, kaže, haptike el karuce, pa i konje i išli polivat škulske drugarice i simpatije. Dobili smo rozmarin, farbano jaje, struk jacinta, čašu vina. Pogledajte slike i vidićete šta je prikazano u Tavankutu jednog kišovitog aprilskog dana.

M. Horvat

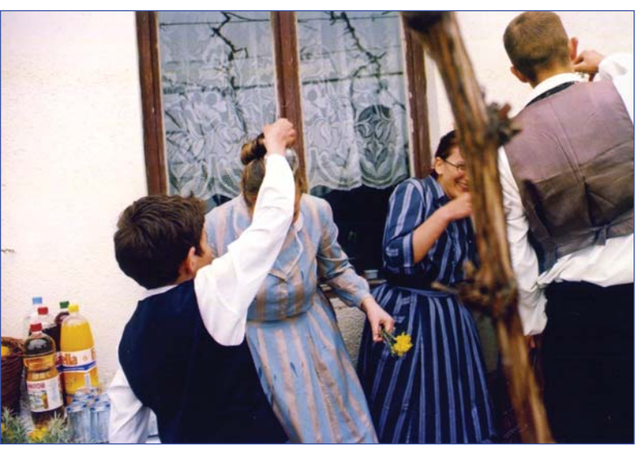

ČLANOVI BUNJEVAČKOG KULTURNOG CENTRA U BAJMOKU OTRGLI OD ZABORAVA OBIČAJE NA VODENI PONEDILJAK

MOMCI POLIVALI DIVOJKE

Na okićenim fijakerima kluba «Potkovica», uz topot nemirni konja i pismu, momci su na drugi dan Uskrsa divojke polivali vodom, one su ji kitile cvićom i darivale šarenim jajima

Srce u divojki brže zalupa kad na Vodeni poneđiljak čuje topot konja isprid svoje kuće, jel tog dana, kako to običaj i tradicija nalažu, momci polivaje divojke, a one ji kite cvićom i darivaju šarenim jajima. U davna vrimena bila je to ujedno i prilika da momci uđu u svaku kuću i ošacuju divojke za udaju. Zafaljujući klubu fijakerista «Potkovica» i članovima Bunjevačkog kulturnog centra u Bajmoku, ovaj običaj se još uvik niguje. Tako su Norbert, Danijel, Nebojša, Karlo, Mario, Kristijan i drugi momci, na pet okićeni fijakera uz topot nemirni, kako kažu njevi vlasnici «odmorni konja», u narodnim nošnjama i cvitom za šeširom, pošli da polivaje bajmočke divojke.

Širom otvorena ulazna kapija u domu Kate Bašić Palković i Ištvana Varge bila je siguran znak da u toj kući ima mladi divojaka, koje čekaju polivače.

- Faljen Isus! Sritan Uskrs domaćice. Imate l Vi divojaka?

- Fala lipo. Sritan i vama. Imam, imam divojaka, al ji morate prvo nać! - odgovorila je domaćica.

Momci su ušli u kuću, «pronašli» Ivanu, Silviju i Loru i izveli ji u avliju. Dok je muzika svirala i pivala pisma «Ti ćeš opet ić u kolo, dolazićе polivači, pivaćete pisme stare, pratiće Vas tamburaši» jedna divojka probala je pobići od polivača i istrčala je na ulicu, no međutim, momci su je brzo stigli i uvatili. Druge dvi divojke su poslušno pognile glavu dok su momci livali vodu na nji.

Posli tog momci su ponuđeni pićom, okićeni cvićom i darivani pomorandžama i šarenim jajima koja su divojke metnile u kotaricu iza prvog fijakera. Veselje je nastavljeno u avliji, igralo se kolo, pivalo...

Kako tradicija polivača u Bajmoku ne bi nestala, u domu Josipa i Kate Zvekan polivači su polili četri divojke, nijednu njevu - Rebeku, Timeu i Tamaru Sakač i Ivanu Premović. I ode su polivači domaćinima čestitali Uskrs i pitali imaju li divojaka. Ponovo su polivači okićeni cvićom i darivani šarenim jajima. Divojke su se kadgod takmičile koja će dati momku lipče ufarbano jaje. A svom voljenom svaka divojka gledala je da da najlipče.

- Običaje i tradiciju polivača u Bajmoku počeli su da niguju članovi kluba fijakerista «Potkovica», prija osam godina nastavio Odbor za nigovanje bunjevačke kulture, tradicije i običaja, a nastavio Bunjevački kulturni centar. Važno je da mladi ljudi upoznaju običaje i da sami nastave da ji čuvaje - kaže Branko Pokornić, pridsidnik BKC «Bajmok».

Momci su divojke kadgod polivali vodom iz bunara, a stari divane da su se divojke takmičile koja će više polivača imati, jel je to bio pouzdan znak da ima i tušta udvarača. A o broju udvarača najbolje su svidočile haljine na štrangi koje su se sušile posli polivanja.

Bajmočki polivači dočekani su na tradicionalnom doručku u KUD «Jedinstvo - Eđšeg», gdi je nastavljeno veselje.

V. Ivošević

POLIVENE DA DOĐU SEBI

Običaj polivanja devojaka Kata Zvekan tumači ovako:

- Meni su još moje bake pričale da se devojke polivaju zato što su muškarci hladnom vodom polivali žene koje su došle da objave da je Isusov grob prazan.

U PROSTORU FIRME “MEDKOM” NA DRUGOM SPRATU ROBNE KUĆE CENTAR IZLOŽENA JE BUNJEVAČKA SOBA

PROŠLOST OKRUŽENA BUDUĆNOŠĆU

Na očuvanju kulturne baštine triba da radimo svi zajedno. Dakle, ne moraju to da budu muzeji, već to mogu biti i neuobičajena mista ko što je ovaj salon modernog nameštaja. Osim tog, kulturna baština najbolje će se sačuvati ako je nosimo u srcima, ako svoju prošlost i poreklo cinimo i nastojimo da sačuvamo za pokoljenja – kazala je Nevenka Bašić-Palković, kustos u Gradskom muzeju, prilikom otvaranja “Bunjevačke sobe”.

Na inicijativu firme “Medkom”, porodične firme koja se bavi veleprodajom i maloprodajom nameštaja, nedavno je na drugom spratu RK ”Centar” izložena “Bunjevačka soba”. Uz pomoć Marije Ivković Ivandekić, Roze Mikulić i Irene Cukijati sakupljeno je dosta eksponata iz njeve privatne kolekcije kako bi se opremila ova soba koja govori o kulturi stanovanja kadgod i sada.

Prošlost u savrimenom enterijeru

Nevenka Bašić-Palković, bibliotekar i kustos u Gradskom muzeju, koja se decenijama bavi istraživačkim radom bunjevačkog življenja na ovim prostorima, otvorila je “Bunjevačku sobu” u kojoj Subotičani mogu, makar na momenat, da se vrate u prošlost i osite niku čudnu toplinu koja se širi čak i u ovom, istina, nesvakidašnjem izložbenom prostoru.

- Inicijativa Dubravke Volić i priduzeća “Medkom” vrlo je interesantna i značajna, jel se ukazala prilika da se u savrimenim enterijerima u jednom savrimenom salonu nameštaja, ponovo vratimo u prošlost i na taj način nigujemo našu tradiciju. A nigujemo tradiciju i kulturu življenja, tradiciju stanovanja na ovim prostorima i to na neuobičajenom mistu, jel po naviki to se obično dešava u muzejima i galerijama, a sad u prilipom prostoru modernog salona nameštaja. Pružena nam je prilika da prikažemo originalnu bunjevačku sobu, a ona je bila dio bunjevačkog salaša, odnosno dio panonske paorske kuće, koja se na našoj ravnici prostirala u širokom prostoru. Bila je sagrađena upravo od materijala kojeg imamo u izobilju - zemlje, takozvane “nabijanice”. Kuću je najpre činila samo jedna soba, zatim dvi, a onda se ustalio jedan oblik, a to su tri prostorije od kojih je ovakva, nazvala bih je dnevna soba, bila najživlje misto gdi su se okupljali naši ljudi. U njoj se odvijao život našeg naroda, jel su te brojne bunjevačke familije uspile da stanu u jednu ovakvu sobu u kojoj se nalaze dva kreveta od prirodnih materijala (od drveta), zatim jedan trpezarijski astal, klupa sa naslonom, dolaf u kome su bile poslagane narodne nošnje i sva oprema (sprema koju je divojka bila dužna da spremi dok se ne uda da bi joj to poslužilo tokom čitavog života), za svakodnevni život - istakla je Nevenka Bašić-Palković.

Na otkrivenim krevetima vidila se besprekorno uredno složena posteljina, navučena bilim šlingovanim platnom, kojoj ni godine nisu uspile da naruše svu njezinu lipotu.

- Osim posteljine koja je bila šlingovana, bilo je i vezene od bilog platna, tkali su se i peškiri od najtanjeg platna, i jednostavno se pokušavalo da se život odvija onako kako je to taj, ipak poljoprivredni način života, omogućavao. Nisu to bile nike pribogate kuće, al su bile radne, brojne, i nikom nije bilo tisno, mada su u njima živile tri generacije - i majka i dida, mama i tata i mnogobrojna dica – rekla je Bašić-Palković.

Kulturna baština – u srcu

Da bi se sačuvali toplota i intimnost te sobe i da bi se uštedilo na energiji, sobu su “otvarala” dva mala pendžera, znači sve je bilo vrlo praktično namišćeno. Zidovi su bili debeli i oni su zimi čuvali toplotu, dok bi liti održavali ladovinu. Pod je bio zemljani, a na njemu misto tepiha - krpare.

- Jedini ukrasi na salašu bile su svete slike el prilike koje su stale na glavnom zidu, sa raspelom u sridini, a ispod svega toga je bio dolaf u kome je bilo namišćeno sve ono što je bilo potribno za svakodnevni život. Isto tako ukrasi od slame bili su originalni i oni su ukrašavali sve te sobe, a pleli su se od specijalne vrste slame i tako se i taj salaš ukrašavo. Cilom sridinom salaša postojalo je slime, odnosno slimena greda koja je nosila konstrukciju krova koji je bio od trske. Na njoj su se čuvale dragocenosti, dokumenti, stari kalendari. Ovo je dobra prilika da se sitimo naših starih, da se sitimo da je taj način života bio, nazvala bih ga, ekološki, vrlo zdrav, jel sve je bilo od prirodnih materijala. Način života je bio taki da su ljudi bili posvećeni radu, osim u vrime velikih praznika kada se sve posvećivalo, na primer u vrime Uskrsa ili Božića. Naglasila bih da na očuvanju kulturne baštine triba da radimo svi zajedno, dakle ne moraju to bit muzeji, već i neuobičajena mista kao što je ovaj salon nameštaja. Osim toga, kulturna baština najbolje će se sačuvati ako je nosimo u srcima, ako svoju prošlost i poreklo cinimo i nastojimo da sačuvamo za pokoljenja – smatra Bašić-Palković. ■

T. D.

ŠLINGERAJ, NIGOVAN I ČUVAN VIKOVIMA

ŽENSKI VEZ ZA POKOLJENJA

Za samo jednu malu jamicu na šlingu, tvrdi Roza Mikulić, mirila je vrime, potribno je tri minuta. A, jamica je na stotine, koje kad se pomnože sa tri minuta jasno pokazuju koliko je vrimena i ljubavi utkano u svaki bod ovog ženskog veza. Šlingeraj se voli, čuva generacijama i ispisuje kulturu življenja jednog naroda

Marija Ivković Ivandekić, Roza Mikulić i Irena Cukijati glavni su akteri izložbe "Bunjevačke sobe", a članice su društva šlingeraja. One su nesebično, eksponatima iz svoje porodične kolekcije, doprinele da se duh bunjevačkog načina života, preseli sa salaša u okruženje salona modernog nameštaja u kome su nedavno oživile slike prošlosti. Tu su kreveti sa šlingovanom posteljinom, drveni astal prikriven stogodišnjim stoljnjakom, krpare ručno tkane, dolaf, a pokraj njega izložena je prilipo urađena bila nošnja. Svom tom, naizgled skromnom ali, kulturno pribogatom ambijentu sjaj daje svitlost koja se uvlači kroz mali pendžer sa virangom ukrašenom ženskim vezom rađenim rukama Roze Mikulić.

A, za šlingeraj nije potribno tušta materijala i pribora; to su platno, konac, igla i „zgodne" makazice, al je zato potribno tušta ljubavi, volje i slobodnog vrimena.

Ispod šlinga, svila u boji

Roza Mikulić kaže da se učlanila u Društvo šlingeraja prija sedam, osam godina.

- Dugo sam samovoljno vezla al sam u Društvu više naučila. Naravno i bolje. Počela sam oma raditi od veliki dilova ko naprimer stoljnjak sa ažurom. Virangu izloženu u Bunjevačkoj sobi sam ja radila, a imam još jednu koja je izložena na drugom mistu. Šlingane uzgljance, dunje i čaršafi, takođe su moji. Štogod od tog sam ja vezla, a dio sam sačuvala od štafira moje mame koja se udala 1931. godine. Posli njezine smrti sestre i ja smo to podilile. Sačuvala sam svoje i sada pokušavam to da restauriram uz pomoć teta Mare, jel je to već pokidano na nikim mistima pa ga na taj način polagano obnavljam kako bi ga sačuvala od propadanja - kaže Roza Mikulić.

Generacije koje čuvaju divojačku spremu svoji majki i baka rade to sa velikom pažnjom i na taj način pokazuju poštivanje prema svojim precima. Tako štafiri koji su se godinama unatrag koristili sad služe uglavnom ko eksponati, da bi se i budućim generacijama pokazalo kako triba nigovati tradiciju.

- Istina je da se tušta od ovi eksponata koristilo u izuzetnim prilikama, pa su zato uglavnom dobro očuvani, a od kad su kod mene služe samo za ovake prilike i nike izložbe gdi to mož da se pokaže. Lipo je doživiti ovako štogod, da možeš da pokažeš mlađim naraštajima kako je to kadgod izgledalo i da se makar na trenutak vrate u prošlost. Oprezno održavam ove eksponate. Ispiram ji u mlakoj vodi, zatim u blagoj štirki pa popeglam sa vanjske strane. Onda metnem ispod crvenu svilu da bi šling došao do izražaja. Mož se metniti i plava el bilo kakva druga svila. Obično kod beba, kad bi se dica rađala, ako je muško, metnila bi se muška svila u jorgančić, a za žensku dicu bi se metnila ženska svila – objašnjava Roza Mikulić.

Jamice vezene ljubavlju

Za samo jednu jamicu na šlingu, tvrdi Roza, mirila je vrime, potribno je tri minuta. A, jamica je na stotine koje kada se pomnože sa tri minuta jasno govore koliko je vrimena i ljubavi utkano u svaki bod.

- Vez me smiruje. Uvik kažem još jednu, pa još jednu, pa kadgod deset centimetara izvezem. To je zadovoljstvo. Lip je i ovaj moderni ambijent al ko je živio i proživio u takom ambijentu kao što je bunjevačka soba zna da ga cini i rado se vraća u prošlost, dodaje Roza Mikulić.

Društvo šlingeraja broji priko dvadeset članica. Među njima je i Irena Cukijati koja o svom vezu divani sa tušta žara i ponosa.

- Moj doprinos ovoj izložbi je narodna nošnja koju sam sama izradila, donela sam malo šlingane uzgljance i stoljnjak moje bake. Nošnju sam radila godinama al rodila se. Sastoji se iz pet dilova i rađena je za moju kći. Svakako, i njoj se sviđa. Već je obukla kad je za to bila prilika, a to je za izložbu "Zlatne ruke" na Paliću. Stoljnjak je bakin, materijal je fin i lako se održava, blago ga samo triba ispeglat. On već sigurno ima jedan vik, po mojoj proceni. Mada živim u Subotici, i odrasla sam u varoši, mislim da se ovde radi o našoj, bunjevačkoj kulturnoj baštini i svi je moramo nigovati, a i doprineti da se naši običaji sačuvaju. Ja to činim sa tušta ljubavi – kaže Irena Cukijati.

Sedamdesetosmogodišnja Marija Ivković Ivandekić naučila je nji tušta ovom zanatu i ona je bunjevačku sobu uredila uzgljancama i dunjom iz štafira njezine mame. Iako živi u Subotici, za nju je, kao i ostale vezilje u Društvu šlingeraja, bunjevačka soba način života.■

T. D.

SEDAMDESETOSMOGODIŠNJA MARIJA IVKOVIĆ IVANDEKIĆ SMATRA DA SE DOMAĆINSTVO MORA VRATITI U ŠKULE

MAME ZAPOSLENE, A KAKO PRIŠIT PUCE

- Naša zajednica je zdravo izgubila s tim što je izbacila ručni rad iz škule, jel ni one najosnovnije stvari se ne nauče u domaćinstvu. Mame su zaposlene, a nemaje kada pokazat ni kako prišit puce, ni patentu, ni zaštopat čorapu – kaže baka Marija

Na svoj 78. rođendan Marija Ivković Ivandekić prisustvovala je izložbi Bunjevačke sobe na drugom spratu robne kuće „Centar". Ova tiha i skromna starica rado se vraća u prošlost i otkriva lipotu i umetnost življenja kadgod u brojnoj bunjevačkoj kući i mada svata savrimeni, brz tempo života, koji je svima nama donelo niko novo vrime, smatra da nike stvari nisu smile bit zanemarene. Za nju u Društvu šlingeraja, gdi podučava mlađe da savladaje tajnu ženskog veza kažu da je odličan i strpljiv učitelj.

- Naša zajednica je zdravo izgubila s tim što je izbacila ručni rad iz škule, jel ni one najosnovnije stvari se ne nauče u domaćinstvu. Mame su zaposlene, a nema kada pokazat ni kako prišit puce, ni patentu, ni zaštopat čorapu. Mi smo to u školi sve prošli, nije bilo važno da se rad završi već je bilo važno da primete da si se trudio i da si u tom ručnom radu napridovo. Učili smo i heklati. Uvik se sićam prvog ručnog rada u prvom razredu. Kupili su mi zdravo lip roze konac i dvi igle, a pravili smo male taškice ko kese, i bilo je to svakako prošiveno, padale su očice, bilo je i prljavo, svašta je bilo. Znam za samo jednu učenicu da je ona svoje završila, jer joj je i mama bila građanka, pa izgleda da joj je ona uradila; ovo se sve za cilu godinu nije stiglo završiti. Mučili smo se, al smo ipak naučili – sića se Marija Ivković-Ivandekić.

Baka Marija je iz Subotice, a dok nije krenila u škulu živila je na salašu sa roditeljima. U varoš je ponela i salaš, u srcu. I mada je u životu šlingom ukrasila metre bilog platna, posebnu vridnost ipak ima ono što je sačuvala od štafira njezine mame.

- Volim da šlingam i meni nije teško. Tu i nema šta da bude teško al se samo sporo napriduje sa radom. U Društvu nas ima 24 domaćice koje kad sidnu da odmore od svakodnevnih poslova one iglu u ruke, platno i rupicu za rupicom. Ja to stvarno doživljavam ko odmor, a kako drugi ja to ne znam – tvrdi baka Marija.

Međutim, tempo kojim se danas živi ne ostavlja modernim, zaposlenim ženama tušta vrimena za odmor, a još manje za ručni rad. Osim tog današnjim domaćicama u slobodno vrime bliži su kompjuteri od ručnog rada.

- Istina, sve je bilo drukčije. Mirnije se živilo, nije bilo napetosti, nije bilo radova, nije bilo televizije ni kompjutera. Nisu se čitale novine. Tako da si kasno i čuo kojekakve hrđave visti. Dok se napolju radilo, dok su trajali poljski radovi, to se nije moglo raditi, al se zimi nije sidilo zabadava. Onda se prelo, češljala se vuna, prela, tkalo se i cure su šlingale i spremale sebi štafir. Ko je koliko bio materijalno jak, a i vridan, toliko je imo štafira. Prija se nosilo u štafir i po 60 košulja, tako je ona bila obezbeđena za cio njezin vik. Koliko je pazila, da se to nije bacalo i povlačilo, to joj je bilo dovoljno za cio vik. Onda krevetnina se spremala, brez ponjavice nije išla i pregača, sukmene, vunene pregače obično su majke tkale. Mi imamo još i sad iz mamine opreme i peškira ručno tkanih i ponjavica i pregača što je majka spremila.

Sad već i ja malo stignem da šlingam, a dok je mama bila živa ona je vodila domaćinstvo, a mi smo šlingale do u noć. Sada vodim i domaćinstvo, pa posli podne oko četri, pet sati odmaram uz bilo platno, konac i iglu – kaže baka Marija.

T. D.

OBIČAJI I U ŠKOLAMA

Da se u školama samo ne štrajkuje nego da ima i onih koji deci školske dane žele da učine lepšim i radosnijim, dokaz je i ovaj zeka izrađen u veličini prosečnog čoveka. Učenje o običajima u Osnovnoj školi Ivan Goran Kovačić u Subotici je tako preuzeo i ovaj zeka koji je tokom uskršnjih praznika dočekivao i ispraćao decu.

HOROSKOP ZA MAJ

Priprema: Dragan Tovarišić

OVAN: Ovi perijod mož donit par stresni situacija, više čerez potribe da ne izgubite kompas i uspavate se, posebno kad se radi o promini svoji radni aktivnosti el radnog mista. U ljubavi vam triba više slobode i seksualne energije.

BIK: Brez obzira na velika iskušenja i izazove, uspićete ostvarit svoju sreću, šta ćete u potpunosti zaslužit i čerez tog će vam bit draža i slađa. Najznačajnija dešavanja možte očekivat na polju ljubavi, posebno braka, i odnosa sa javnošću.

BLIZANCI: Veliko zadovoljstvo pronalazite u radnim aktivnostima, čerez tog šta i pored napornog rada uspivate doć do značajni rezultata, možbit sa malim zakašnjenjem. Na emotivnom planu moguće su dublje spoznaje ljubavi, razvodi i raskidi.

RAK: Ovog miseca biće potribno izvršit reorganizaciju i napravit reda na polju finansija, ovladat upravljanjem novcem. Stoje vam i izazovni aspekti za ulazak u finansijske špekulacije. Vaša emotivna scena mož bit prilično statična, čerez tog šta je većina vas već ostvarila velike promine pa vam ostaje uživanje u postignutom statusu.

LAV: Trpite značajne promine kojima se morate prilagodit i kroz koje morate proć da bi kasnije mogli uživat punim plućima. Zbog toga i ovaj perijod prifatite sa radošću, brez obzira šta ćete nosit težak teret uzbrdo. Slobodni Lavovi mogu uplovit u bračne vode el novu vezu.

DIVICA: Imate velike šanse za prominu posla, posebno krajom miseca, više iz želje za provirom svoji mogućnosti nego šta vas taj poso stvarno zanima. U ljubavi nećete moć ništa predvidit i uzaludno pravite planove. Uživajte u onom što vam se nudi.

VAGA: Za pretpostavit je da ste već rišili problem zaposlenja, a ako još uvik niste mož vam se ukazat više prilika, od koji ćete izabrat oni šta vam se najviše dopada. Iskušenja vaši emocija su prošla i sad tribate prilagođavat se jedno drugom i slobodno izražavat svoju volju.

ŠKORPIJA: Premda ste virovatno već ostvarili značajan rezultat i dalje se okružujete značajnim osobama i dobijate nove poslovne prilike, na šta pravilno reagujete i realizujete nji svojim radom. Ljubav neće bit u vašoj sridi pažnje, šta ne znači da je neće bit, nego da ste zadovoljni trenutnim statusom, pa nećete ga minjat.

STRILAC: Ako vam još nisu počeli pristizat blagodeti svi iskušenja od ranije, kako na profesionalnom, tako i na emotivnom planu, tokom ovog miseca bi tribalo, pa ćete napokon bit zadovoljni svojim finansijskim i emotivnim statusom.

JARAC: Na poslovnom i finansijskom planu ovo bi tribo bit tušta uspišan perijod, a vaša zarada zavisi od dobri komunikacija, prodaje i marketinga, pri čem početkom miseca morate rišit još uvik nerišene probleme. Čerez tog nećete imat štogod vrimena za ljubav..

VODOLIJA: Vaši poslovni talenti krajom miseca će lakše isplivavat na površinu i lakše ćete realizovat poslovne šanse, a pomoć možte očekivat i od velikog broja prijatelja na važnim mistima. Na polju ljubavi bićete znatno realniji u sagledavanju vašeg partnera.

RIBE: Možte očekivat tušta dobar perijod, posebno po pitanju karijere i novaca, šta će vam omogućit materijalni napridak, put u inostranstvo i proširenje duhovni vidika. U ljubavi težite ka ličnoj slobodi, pa partneri Riba koji to ne sfate i ne popuste uzde lako mogu ostat brez nji.

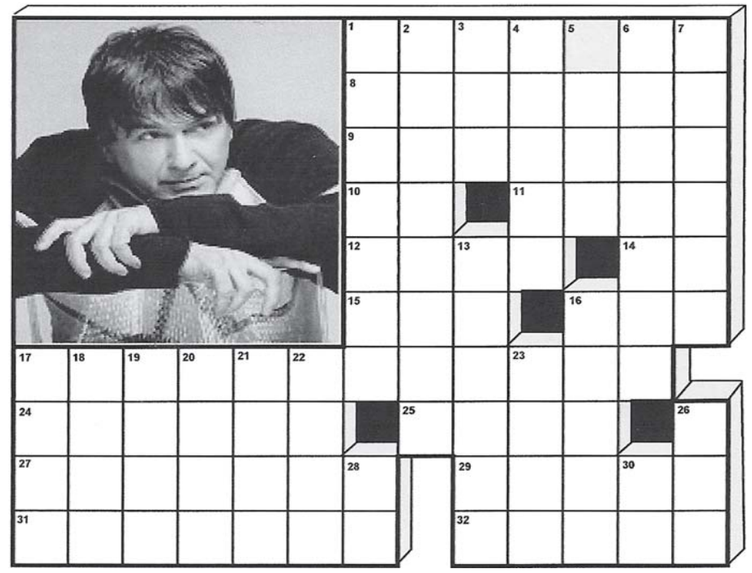
ŽACKANJA

BIT POLITIČAR

Možem vam reć čeljadi, nije lako bit političar i oni šta drugačije šnjotaju, ta oni vam nisu ni osolili politike. Ko prvo, dok ne dođete do vrva, šta je nama u nizini tušta teško jel se nismo navikli na takav reljef, triba vam tušta vrimena, a vrime je novac, nalte. Jel triba plaćat večere nikim poznatim i uticajnim osobama šta vas mogu progurat u taj svit, izlazit š njima na najekskluzivnija mista, hodit š njima u lov na ritku živinu, kupovat njim najskuplje poklone el tušta tog šta bi pokazalo vašu punu naklonost spram nji. A za sve to triba imat tušta novaca. E, sad se vi pitate otkaleg taliko. Niki imaju još iz onog vrimena kad smo svi bili manje-više jednaki, niki manje niki više, pa se našporovalo. Drugi imaju iz oni smutni vrimena, kad su se za jeptine pare ‘’kupovale’’ bunde, priko noći nestajali kamijoni na bugarskoj granici, el su prodavali alkool, cigarete dok njim je brat el kogod iz familije radio na granici ko carinik. Nije to bilo lako podnit. Sitite se samo oni dugi redova na madžarskoj granici i vrimena koje ste proveli u kolima napunjenim ko atomska bomba benzinom el drugim lakozapaljivim srestvima. E, oni šta ste za njim jedared vikali kad se pojavio ko zna otkaleg iza vas i nesto poput magle ispred vas, on vam je danas pridsidnik uticajne partije u opštini. Čovik nije imo vrimena čekat, njega su čekali drugari na carini i ku će šta će moro je tako ponašat se u tom trenu. No, sve u svemu došli su na jedvite jade do tog novca i mogli su uložit u ono šta je jedino profitabilno-politiku. Čerez tog ne triba im zamirit, oni su poslovni ljudi, a vi ste mirni, nečujni, vi ionako ne biste znali upravljat gradom el državom, bar ne tako kako oni upravljaju. Dakle, kad su se švercom nafatirali, mogli su se počet družit na onaj način ko što sam gore opiso s ovima šta su već imali novac, položaj, uticaj i sačekat kad će im se priznat puna lojalnost partiji i državi. A kad njim je priznata ondak je tribalo povratit oni ulog, pa su krenili da što prije rišе taj problem, jel vrime je novac, a kako je novca još malo preostalo nije se mogo najnoviji model kola kupit, žena počela zatezat odnos i najavljivat rastavu, dica bi na više škule u Peštu, bar, ako ne London itd. Veliki problemi sustižu i triba nji rišit dok se nije sve raspalo ko kula od karti. Morate nji razumit, nije njim lako. Da bi došli do svog cilja i rišili probleme moraju se koristit raznim cakama: moraju obećavat (lagat) ljudima i pamtit šta su kome obećali (lagali), moraju šnjotat kako će privarit koga, nać rupu u zakonu el kršit zakon na oči svi, el nać pravi izgovor kad nji ufate u laži i kriminalu, a za to borame triba imat mašte i vijuga u glavi, a ako njim je još i preostalo štogod časti i ponosa ondak je još teže, jel kako sakrit rumenu boju na licu u tom trenu kad je to uslovni refleks i mana šta nam je dala majka priroda. Još ako vam zaprite apsom, pa vas još i pritvore na misec dana čerez svi nedila, ondak morate priznat nije lako bit političar. No, kad dođe do apsane, njima je jasno da je to samo jedan korak do još većeg uspiha na političkoj sceni i čerez tog oni podnesu i takvu žrtvu. Vi biste teško to izdržali, nalte. Posli pritvora sva vrata ovog el onog svita su njim otvorena, tad već mogu bit i ministri, a ondak kroje zakon po svom (ne)dilu, ko usaglašavaju nji sa zakonima Evropske zajednice. Možbit da je stvarno tako, jel kad ste čuli da je niko od ti jevropljana završio u apsu, a ciguran sam da ni oni nisu tušta drugačiji od naši političara. Samo su fajn pokriveni zakonom ko kakve ritke zviri. O vezi političara s organizovanim kriminalom nećem ovaj put, jel previše su se dobro organizirali da to već postaje prava državna institucija, a s državom si uvik na gubitku. O uticaju niki tajni državni organa na razvojni put političara jopet nećem, jel oni su već u vrvu politike i nema koristi sad o tom divanit, tribalo je na vrime sasić u korinu i bilo bi nam drugačije živit. Imo sam samo namiru da vam ukažem na činjenicu kako nije lako bit profesionalni političar i kako smo za nji mi šta pcujemo pored televizora čisti amateri, šta ne svatamo da se njima baš j... za nas i naš život, a i čerez čega bi kad su sami došli do tog mista, sa štogod manjim završenim školama, al završenom školom savremenog života.

Priprema: Dragan Tovarišić

UKRŠTENE REČI

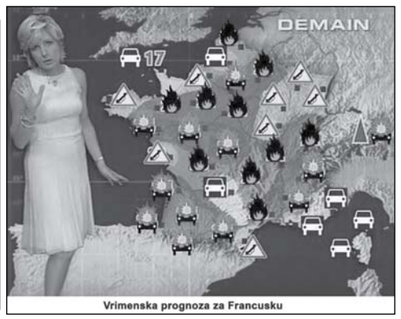
VODORAVNO: 1. Upozorenje; 8. Okrenut rotiranjem; 9. Žensko ime; 10. Autooznaka za Niš; 11. Grad u Rumuniji; 12. Nekadašnji britanski atletičar, Stiv; 14. Slovo grčkog alfabeta; 15. Letovalište u Francuskoj; 16. Najduža afrička reka; 17. **Popevač sa slike**; 24. Vešt govornik; 25. Naša nekadašnja rukometašica, Kaća; 27. Vrsta hemijskog jedinjenja; 29. Od tog trenutka; 31. Teška situacija; 32. Osoba koja goni, teralac;

USPRAVNO: 1. Reka u Americi; 2. Muške osobe koje za Uskrs obilaze devojke; 3. Otilija odmila; 4. Muško ime; 5. Državna kasa; 6. Vrsta morskog raka (dem.); 7. Stanovnik Anadolije, Anadolac; 13. Stručnjak za vino; 16. Naprava na oružju; 17. Osvit; 18. Omiljen, mio; 19. Drage volje; 20. Staroslovenski: očev; 21. Nadimak muzičara Kostića; 22. Završetak; 23. Godišnje doba; 26. Mesto u Vojvodini; 28. Nota solmizacije; 30. Rimski: 501.

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: kapital, atelana, p, ri, ao, Bo, mrs, pa, vat, Intel, t, EMIR KUSTURICA, temelj, autogol, Ataturk, inati, Nanini, ananas.

Vrimenska prognoza za Francusku

Priprema: Snježana Luetić Vujić

TAJNA GLAMUROZNOG IZGLEDA

Kad pomislite na poznate ličnosti, pomislite, između ostalog, na skupu, upadljivu garderobu, pomislite na glamur. Specijalno dizajnirane haljine koje će biti nošene samo jedno veče i nikad više. Skup nakit, takođe specijalno dizajniran. Obuća najpoznatijih dizajnera. Nije ni čudo da zvezde fenomenalno izgledaju u takvoj odeći, zar ne? Pomislite kako biste i vi tako glamurozno izgledale - samo da su vam te pare i da vam je dostupna takva garderoba.

Onda vidite i drugačije fotografije. Ne mislimo na one kada fotografi ulove zvezde u nezgodnim trenucima - kada zevaju, slučajno nespretno stanu, čačkaju nos... Ne, mislimo na fotografije na kojima su zvezde u naizgled sasvim običnoj odeći, recimo, topić i farmerke. Otprilike kao vi kad dohvatite prvo što vam padne pod ruku. Bude vam neverovatno što ta zvezda, čak i tada, u sasvim običnoj odeći, deluje glamurozno. Dobro, mora da stvarno ima nešto posebno u njoj - zato ona i jeste zvezda, a vi niste. Ne možemo svi da budemo zvezde.

Međutim, to što zvezda i u naizgled običnoj odeći izgleda glamurozno ne znači da je samo stavila bilo šta na sebe i izašla pred fotografe - ni blizu. To što nosi na sebi je pažljivo odabrano - ako nosi top i farmerke, onda se radi o zvezdi kojoj top i farmerke dobro stoje (i to farmerke baš tog kroja). Ni to nije sve.

Tajna glamuroznog izgleda je u detaljima. Zvezda je u naizgled običnoj odeći, da - ali ta obična odeća je iskombinovana sa specijalno dizajniranim, trendi detaljima. Detaljima kao što je bogata narukvica, bogata ogrlica ili sjajna satenska ešarpa... Glamurozan detalj koji će uz običnu odeću još više doći do izražaja (razume se, i odeća je odabrana tako da se po boji i obliku savršeno slaže s tim detaljem).

Ukoliko želite da i za vas kažu da, čak i u sasvim običnoj odeći, fenomenalno izgledate, ukoliko želite da i u običnoj odeći privlačite pažnju, sada znate i kako. Ukusno odabran, bogat komad nakita, svileni šal, trendi tašnica - i svi pogledi biće uprti u vas u najpozitivnijem mogućem smislu.■

SVET MUŠKARACA

BUDITE ZGODNI

Kao i žene, i muškarci se veoma razlikuju građom: ima ih izrazito visokih i mršavih s uskim ramenima, dugim rukama i nogama; ima ih atletski građenih, s jasno oblikovanom i zategnutom mišićnom masom; nažalost, sve je više i onih koji su prilično zaobljeni. Genetika na prvom mestu određuje kojoj grupi muškaraca pripadate. Međutim, dosta čini i način na koji vodite svoj život. Zbog toga ne treba verovati da u određenim godinama više niste u stanju da popravite svoj fizički izgled.

Neke stvari mogu se popraviti najjednostavnijim kontrolisanjem ishrane ili određenim korektivnim vežbama. Više voća i povrća, a manje masne hrane i eto formule za početak. Alkohol, cigarete, kafa i lake droge ispadaju iz igre ako želite da budete fit. Umesto njih prihvatite se fizičkih aktivnosti, od vežbi u stanu do vožnje bicikla po kraju ili odlaska u teretanu. U svemu obavezno slušajte razum - nemojte preterivati s naporom ako se dugo pre toga niste bavili nikakvim sportom.

Umesto da očajavate, uključite elemente za jačanje izdržljivosti, snage i elastičnosti. Uvek imajte na umu da su drastične promene u kratkom roku nemoguće! Građa kojom vas je priroda obdarila možete samo donekle prilagoditi svojim željama, što ne znači da smete da se opustite, naročito ako ste po prirodi krupan i stamen tip muškarca.

Ne provodite previše vremena uz televizor, s nezaobilaznom konzervom piva u ruci i raznim grickalicama u krilu. Niko vas ne može prisiliti da se bacite na vežbu ako sami to ne želite, ali bar više šetajte i vodite računa o obrocima kako se ne biste ugojili. Ukoliko vam je potrebno preoblikovanje sopstvenog tela sopstvenom upornošću, nemate nijedan dovoljno dobar razlog da sami sebi otežavate. Skupite petlju, zauzdajte razuzdanost i promenite svoj izgled nabolje.■

ŠMINKA U TRENDU

Večita dilema (za one koji uopšte razmišljaju o tome): šta je u trendu? Šta je trenutno „in“? Kako „biti svoj“, a pri tom ne izgledati kao da ste iz nekog drugog vremena? Ukoliko ne želite da se preterano zamarate time, a zanima vas šta će biti u trendu ove sezone, tu smo da pomognemo.

Ove sezone se dopušta velika sloboda izbora. Svakom je prepušteno da pronađe svoj stil u bogatoj paleti boja, a boje mogu biti blage ili intenzivne, sjajne ili baršunasto meke. Dopušteni su i zlatni i srebrni odsjaji. Za dan se preporučuju svetlije nijanse, a za veče jače boje; ukoliko volite tamne senke za oči, preporučuje se da ih nanesete samo na deo kapka uz samo oko - to je poslednji modni hit.

Varijanta koja pristaje svima, bez obzira na godine, doba dana ili priliku, jeste prirodna i prozračna šminka. Drugim rečima, praktično nevidljiva šminka, tako da se oni koji vas vide upitaju: „Ma, je li moguće da ona prirodno tako fenomenalno izgleda?“ Još jedna varijanta pogodna za sve (ponovo, bez obzira na godine, doba dana ili priliku) jeste i ružičasta s odsjajem. To je meka, nežna i ženstvena boja, savršena ukoliko ne volite upadljivu šminku; a ako želite da je učinite malo upadljivijom, metalni i zlatni odsjaj pomoći će vam u tome.

Bež boja će takođe biti veoma u trendu. Bež podloga je idealna kako bi vaš ten izgledao baršunasto meko, pogotovo ako je sa dodatkom svetlucavih čestica koje odbijaju i prelamaju svetlo. Možete koristiti potpuno svetlu ili malo tamniju, a možete se igrati i intenzivnijim nijansama - sve je dopušteno.

Upadljivija, ali definitivno u trendu, biće i zelena boja. Naravno, pošto je upadljiva, preporučuje se pažljivo nanošenje, po mogućnosti, one nijanse koja će se stopiti sa bojom vaših očiju. Predlog za smeđokose dame: kombinacija zelenih i bež tonova na kapcima, skoro neprimetno rumenilo i ružičasti sjaj za usne.■

INFARKT MIOKARDA – BOLEST SAVREMENOG DOBA

SVAKOG DRUGOG IZDA SRCE

Oko 50 odsto ljudi oboleva i umire od srca. Kod muškaraca posle 35. godine života ishemijska bolest srca je ubedljivo najčešći uzrok umiranja. Između 35. i 55. godine života muškarci pet puta češće obolevaju nego ”slabiji pol». Svakodnevni, uglavnom negativni stres, i neizvesnost u kojoj živimo, čine da srce sve češće mlado ostari. Mediteranski način ishrane može da produži otkucaje života.

Kod Eskima, tvrde stručnjaci, nije zabeležen nijedan infarkt miokarda, a to se pripisuje njihovom načinu ishrane koji je sveden na ribu. Međutim, u velikom delu sveta, čak i u razvijenim industrijalizovanim zemljama, bolesti srca ubedljivo su najčešći uzrok umiranja i obolevanja. Oko 50 odsto ljudi oboleva i umire od srca. Kod muškaraca posle 35. godine života ishemijska bolest srca je ubedljivo najčešći uzrok umiranja, a posle 45. godine i kod muškaraca i kod žena. Znači, između 35. i 55. godine života muškarci pet puta češće obolevaju od žena.

Strah od dijagnoze

A čovek je, kažu, star onoliko koliko su mu stari krvni sudovi. Ali u praksi, nažalost, uprkos velikom napretku medicine, bolesti krvnih sudova i dalje su najčešći uzrok smrti u razvijenim zemljama, a i kod nas. Svakodnevni, uglavnom negativni stres, i neizvesnost u kojoj živimo, čine da srce i mlado ostari.

- Imamo jedan permanentan stres, konstantnu opštu nesigurnost, kako ekonomsku tako i životnu, pa je normalno da će sve to da utiče na mnoge, pa i na ishemijske bolesti. Vrlo često se dešava, pogotovo u poslednje vreme, da čak pogubni infarkti sve više pogađaju mlade ljude – kaže dr Branislav Vidačić, načelnik kardiologije u Zdravstvenom centru Subotica.

Interesantno je i to da na bolesti srca utiče i pol, pa je dokazano da muškarci pet puta češće obolevaju nego “slabiji pol”.

- Važan je, naravno, i pol. Bitno je da su žene u generativnom dobu, dok imaju menstrualne cikluse, na neki način zaštićene. Žene pet puta ređe obolevaju od muškaraca u životnoj dobi između 35. i 55. godine života, naravno ukoliko one to protektivno dejstvo koje imaju ženski hormoni na neki način ne otklone. Ukoliko uzimaju kontraceptivna sredstva, puše, ili su gojazne, ukoliko se manje kreću, onda normalno imaju šanse da potru tu mogućnost “zaštite” – ističe dr Vidačić.

Dijagnozu srčane bolesti većina bolesnika prima sa strahom. Odednom počnu drugačije da gledaju na život, gube optimizam i teško pronalaze smisao u onome što ih je ranije radovalo i ispunjavalo. To je i razumljivo, jer je reč o srcu, životno važnom organu čije otkucaje u svakom trenutku osećamo kao znak samog života. A koji su to znaci koji plaše?

- Ljudi odednom primete da ne podnose napor. Normalno da čovek sa starenjem kad se slabije kreće slabije toleriše napor, ali kad ljudi primete da imaju utisak kao da im je neko seo iza grudne kosti, da nemaju dovoljno vazduha, moraju se javiti lekaru. Onda se rade razni testovi da potvrde ili isključe koronarnu bolest – kaže dr Vidačić.

Stres stresa srce

Na neke faktore rizika se ne može uticati, ali ima i onih na koje bi svako, ukoliko želi da sačuva zdravo srce, morao da obrati pažnju.

- Sasvim normalno da je na prvom mestu faktora rizika - životna dob, jer kako ljudi stare sužavaju im se krvni sudovi i onda je za očekivati da će se negde zapušiti i da će čovek imati infarkt. Zatim, važna je i genetska sklonost , a to znači ako je neko u porodici do 55. godine života imao infarkt, ili kod žena do 60. godine života, onda je veća verovatnoća da će i drugi članovi porodice, nažalost, doživeti razne ishemijske bolesti. Sledeći faktor rizika je povišen krvni pritisak i povišena vrednost masnoće u krvi. Naravno, još jedan faktor rizika je pušenje. I kod nas se ova bolest zavisnosti pokušava svesti na što manju meru. Osim toga tu su svakako i šećerna bolest i gojaznost – objašnjava dr Vidačić.

I mada je danas teško anulirati stres koji ugrožava zdravo srce, veoma je važno znati negativni stres pretvoriti u pozitivni.

- Bitan je i tip ličnosti, odnosno kako čovek doživljava psihički i emocionalni stres, kako će na njega da reaguje. To je jedan od bitnih faktora koji utiče da srce ostane zdravo. Kada se obraćamo našim pacijentima koje otpuštamo kući govorimo im u stvari kako se može prevenirati ishemijski događaj, znači šta je najbitnije.

OPASAN POREMEĆAJ RITMA

- Imamo statistiku unazad nekoliko godina i prosečno imamo između 210 i 250 infarkta koji se hospitalizuju kroz našu koronarnu jedinicu, odnosno preko odeljenja kardiologije. I ne samo kod nas nego i u drugim mnogo razvijenijim zemljama 50 odsto ljudi koji umru od srca umiru u toku prvog sata i to najčešće od poremećaja srčanog ritma. Što se tiče bolničke smrtnosti, ona se kreće između 10 i 15 odsto, u zavisnosti od opremljenosti Centra. To je normalno povezano sa našim načinom života i svim onim što smo preživeli u prethodnoj deceniji i po – objašnjava dr Vidačić.

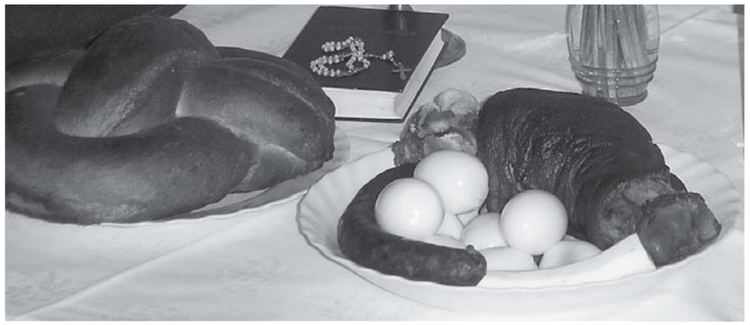
Uvek se spominje takozvani mediteranski način ishrane, sa mnogo barenog povrća, maslinovog ulja, ribe, jer su stručnjaci primetili da su za 50 odsto ređe pomenute bolesti srca u područjima gde se ljudi tako hrane. U krajevima kao što je naš, gde se jede mnogo koncentrovane masnoće, potrebno je živeti bez cigareta, uz fizičku aktivnost. To su neke mogućnosti gde čovek može da spreči ispoljavanje ishemijske bolesti – savetuje dr Vidačić.■ *T. D.*

PRAZNIČNA TRPEZA ZA USKRŠNJE BLAGDANE

Nakon Korizme i u dane velikog posta (tokom "velike nedilje") počinje se priprema uskršnje trpeze, koja će se služiti na sam dan Uskrsa, jednog od najvećih kršćanskih praznika.

U ova tradicionalna ila spadaje kuvana šunka, divenica, jaja koja se kuvaju u vodi u kojoj se barila šunka, ren (natrenican i okišeljen ili u korenu), pečeno jagnje - koje simbolizuje žrtvu Spasiteljevu - i pleteni kolač koji se ide umisto kruva. Sve ovo čini tzv. "posvetilište" jer se nosi u crkvu na posvećenje na Veliku subotu, uoči Uskrsa i može da se poide tek za uskršnji doručak, nakon dolaska sa Kalvarije ili molitve "pod križom", posli ponoći. Kako je ovo ilo posvećeno, mrvice i kosti se ne bacaje posli obroka, nego se daje živini da bolje raste ili se zakopava u zemlju da bude plodnija. Rana je za naše pretke bila i inače jako cenjena i teško sticana, a za praznike prava svetinja.

Šarena jaja su se obavezno pripravljala i šarala pridveče, na Veliki petak, zajedno sa svojom dicom koja su to iščekivala cili dan. Jaja su se bojadisala prirodnim bojama (od lišća koprive, lukovine i dr.), voskom su se pisala ("pisanice") ili crtala simbolima vezanim za kršćanstvo, buđenje prirode ili motivima i šarama iz narodne tradicije. Jaja su simbol uskrsnuća, rađanja novog života i njegove pobede nad smrću.

Uskršnja svečana užna

Na velike kršćanske blagdane ručak je uvik bio svečan i vrlo bogat, bez obzira na imovno stanje domaćina. Svaki se potrudio da bar za te dane obezbedi što više. Užna je počimala "zlatnom" kokošijom supom (ili čorbom od drugog živinskog mesa sa salaša), zatim se ilo kuvano meso sa pirinčom, krumpirom i sosovima razni vrsta i na kraju pečenica (od jagnjećeg, svinjskog, mladog ovčijeg ili pilećeg mesa) sa salatom ili duncom od višanja, zerdelija i tunja. Uz ručak se pilo dobro domaće vino, crno ili bilo, u novije vrime pivo i voćni sokovi, a prija užne rakija ili liker kao aperitiv.

Pravilo se više vrsta sitni kolača, torte i krempite da potraju više dana i da ima i za goste. Na svečani uskršnji ručak dolazila bi obično samo tek udata ćer sa zetom, a u goste se išlo poslipodne ili na vodeni ponediljak, zbog "polivanja" ženski članova šire familije ili komšinica i divojaka.■

P. B. N.

NE PRESKAČITE DORUČAK!

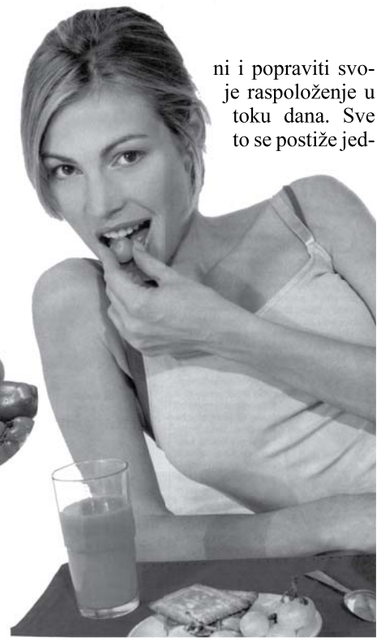
Sigurno ste već sto puta čule kako ne valja preskakati doručak; ipak, i dalje veliki broj žena (i ne samo žena) ujutro samo popije kafu i sve do ručka radi na prazan stomak. Zato, ne bi bilo loše da vas podsetimo zbog čega bi ipak bila dobra ideja da ustanete samo malčice ranije i pripremite sebi jedan zdrav doručak.

Imate problema s viškom kilograma, a preskačete doručak? Razmislite: preskakanjem doručka vi svoj organizam primoravate na glad od 15 sati (koliko otprilike prođe od večere do ručka), pa nije ni čudo da ćete tako lošije variti hranu (što dovodi, pored ostalih problema, i do gojaznosti); osim toga, do ručka ćete već biti "mrtve gladne", pa će vam se kasnije u toku dana stalno nešto jesti. Pored toga, preskakanjem doručka i vremenski neuravnoteženom ishranom onemogućavate regulisanje nivoa šećera i holesterola u krvi. Vaš radni učinak biće veći ako sebi doručkom obezbedite energiju; osim toga, ugljeni hidrati podižu raspoloženje.

Vi baš i ne volite slatko! Nema problema; za doručak možete uzeti i 40 grama tosta premazanog sa 20 grama topljenog sira, uz dodatak 20 grama nemasne pršute; ili 60 grama integralnog hleba i 70 grama pršute (naravno, bilo bi poželjno da u toku dana ne jedete više suhomesnate proizvode). Podrazumeva se da uz ovaj doručak ide i vaša omiljena šolja kafe (ili čaja). Dobro je i da uz svaki obrok uzmete veliku čašu vode (ne treba da bude hladna ni gazirana) - idealno je da u toku dana popijete litar i po do dva litra vode, jer to pomaže i varenju hrane i svežem izgledu kože.

Dakle, osim što ćete redovnim doručkovanjem doprineti regulisanju nivoa šećera i holesterola u krvi (organizam će vam biti zahvalan na tome), kao i varenju (smanjićete ili ukloniti bolove u stomaku, gasove i nadimanje), smanjićete i šansu da postanete gojazni i popraviti svoje raspoloženje u toku dana. Sve to se postiže jednim obrokom više i malo ranijim ustajanjem. Vredi, zar ne?■

S. L .V.

Piše: dr Andrija Peić

STRUČNA RIČ

ZAŠTITA KUKURUZA

U našem regionu kukuruz se sije na najvećim površinama od ratarskih kultura, ima široku primenu, kako u ishrani domaći životinja i ljudi, tako i u industrijskoj priradi. Kukuruz je kultura u kojoj triba spričiti razvoj korova, štetočina i bolesti, da bi se obezbedio optimalan razvoj i prinos.

Suzbijanje zemljišni štetočina

Žičnjaci i grčice su najozbiljnije štetočine korena i simena kukuruza. Za suzbijanje zemljišni štetočina koriste se granulisani insekticidi - prije svega Force-5 do 8 kg po ha, unošenjem u zemljište specijalnim depozitorima zajedno sa setvom. Pored toga što uspešno suzbija žičnjake i grčice pomaže u borbi protiv kukuruzne zlatice, s tim da je plodored pravo rišenje. Aktivna materija ima repelentno dilovanje na nadzemne štetočine, prije svega na kukuruznu pipu. Nije sistemik, ne ulazi u biljku, te se biljka mož koristiti za ishranu i siliranje u ranijem vegetacionom periodu.

Ukoliko je izosto intenzivan napad zemljišni štetočina i ukoliko proizvođači nemaje uređaj za primenu granulirani insekticida za suzbijanje zemljišni štetočina, koriste se Semafor, Furadan, Posse, Cruiser i dr. Nanose se na sime kukuruza prije setve.

Semafor je pravo rišenje, primenjuje se u dozi 300 ml na 100 kg simena uz dodatak 600 do 700 ml vode. Pruža pouzdanu zaštitu od žičnjaka i grčice 70 do 80 dana posli tretiranja. U povećanoj dozi diluje ko repelent na ptice i insekte. Nije sistemik, pa se kukuruz tretiran Semaforom mož silirati za ishranu stoke.

Furadan 35-ST je sistemičan insekticid i koristi se za zaštitu simena kukuruza od zemljišni štetočina 1,5 kg na 100 kg simena. Kako Furadan pripada prvoj grupi otrova, njegova primena je moguća samo od stručni lica. Tretirano sime ne smi ostati na površini, pogotovo na uvratinama, jer priti opasnost da ga poide divljač, te da dođe do trovanja. Pouzdan je preparat za zaštitu simena od zemljišni štetočina i od kukuruzne pipe. Međutim, ko sistemik ulazi u biljku, pa se zelene biljke ne smiju koristiti za ishranu priko 100 dana.

Suzbijanje korova u kukuruzu

Korovi u kukuruzu pridstavljaju ozbiljnog konkurenta kulturnoj biljki u ishrani i korišćenju vode. Zbog toga triba izvršiti njevo suzbijanje mehanički - kopanjem el herbicidima. Dominantni korovi u kukuruzu su štir, pepeljuga, ambrozija, tatula, muharike, dvornici, popanac, palamida, divlji sirak i boca.

Za suzbijanje korova kod kukuruza koriste se preparati koji se unose u zemljište prije setve, zatim preparati koji se koriste posli setve prije nicanja kukuruza, i preparati koji se koriste u vegetaciji kukuruza.

Preparati koji se inkorporiraju su Ceadikan i Zean, proizvode se u malim količinama i ritko se koriste.

Korovi u kukuruzu najčešće se suzbijaju preparatima posli setve a prije nicanja. To su preparati na bazi acetohlora, atrazina, prometrina, metalohlora, pendimetalina i dr.

Za suzbijanje uskolisni korova u kukuruzu koristi se Dual Gold u dozi od 1,3 do 1,5 litara po ha. Preparat ima produžno dilovanje koje mu omogućava da sačeka kišu posli desetak dana - kad padne oko desetak do 15 ml padavina, pa odlično diluje. Suzbija muhare, divlji sirak iz simena, a smanjiva i brojnost štira i gorušice. Registrovan je i za simenski kukuruz, šećerac i kokičar, zbog izuzetne selektivnosti. Radi proširenja dilovanja na širokolisne korove, koristi se u kombinaciji sa 1 litrom Atrazina po ha.

Preparati na bazi Acethlora suzbijaju jednogodišnje uskolisne korove, muhare i divlji sirak iz simena, kao i značajan dio širokolisni korova - štir, ambroziju, pepeljugu, tatulu, pomoćnicu i dr. Koristi se dva lit. po ha. U cilju primene u fazi vegetacije 1 do 3 lista, preparatu se dodaje Protektant radi pojačane selektivnosti na kulturnu biljku. Za suzbijanje širokolisni korova, preparatima na bazi acetohlora se dodaje 1 litra atrazina po ha.

Merlin je također herbicid koji se koristi posli setve a prije nicanja kukuruza. Njegova prednost u odnosu na ostale preparate je manja zavisnost od padavina. Preparat će se aktivirati i efikasno dilovati ako kiša padne posli 30 dana. Njegov efekat ne izostaje u sušnim godinama, a maksimalnu efikasnost ispoljava u godinama sa dovoljno padavina. Primenjuje se 120 do 140 gr po ha. Efikasno suzbija muhare i divlji sirak iz simena, kao i širokolisne korove - štir, ambroziju, pepeljugu, dvornik, gorušicu, tarčuzak i dr. Radi efikasnijeg dilovanja na uskolisne korove, kombinuje se sa preparatima na bazi acetohlora, metalohlora, alahlora i dr. Također usporava razvoj njivske palamide i divljeg sirka iz rizoma. Važno je da posli oranja u jesen nema ograničenja u plodosmeni. To su preparati koji se najčešće koriste posli setve, prije nicanja, a mogu se koristiti i drugi. U slučaju da zemljišni herbicidi ne daju odgovarajuće rezultate u suzbijanju korova, koriste se preparati u fazi vegetacije kukuruza.

Monosan, esteron i drugi preparati na bazi 2,4-D, primenjuju se u kukuruzu u fazi 3 do 4 lista za suzbijanje širokolisni korova.

Mustang se koristi u dozi od 0,7 litara po ha kad kukuruz ima tri do pet listova, a suzbija maltene sve širokolisne korove, uključujući palamidu i kereće grožđe. Slabije diluje na popanac, posli primene nema ograničenja u plodosmeni. Pogotovo se priporučuje na parcelama gdi su dominantni korovi palamida i čičak.

Cambio je herbicid za suzbijanje najtvrđi širokolisni korova jer sadrži dvi aktivne materije - dikambu i bentazon. Kod kukuruza se koristi 2 litra po ha, do pojave petog lista. Suzbija čak i popanac, kao i divlju papriku.

Banvel-480 koristi se za suzbijanje širokolisni korova u usivima silažnog i merkantilnog kukuruza, u količini od 0,5 do 0,7 litara po ha, tretiranjem kad kukuruz ima dva do pet listova. Suzbija sve širokolisne korove ko što su ambrozija, štir, pepeljuga, boca i dr.

Peak je herbicid koji odlično suzbija problematične korove u kukuruzu - ambroziju, čičak, tatulu, štir, abutilon, gorušicu i samonikli suncokret. Primenjiva se u dozi od 20 gr po ha uz dodatak 100 ml Extravona, kad je kukuruz u fazi dva do sedam listova. Radi suzbijanja palamide kombinuje se sa Esteronom u dozi od 0,8 litara po ha, ili Mustangom 0,7 litara po ha, u vrime kad kukuruz ima tri do pet listova.

Ovdi su nabrojani samo herbicidi koji se najčešće koriste za suzbijanje korova, a travni korovi i divlji sirak u fazi vegetacije suzbijaju se Eguipom, Tarotom, Gridom, Motivelom i drugim preparatima.■

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: velemajstor Nikola Sedlak

ZDENKO KOŽUL EVROPSKI ŠAMPION

U poznatom turskom letovalištu Kušadasiju se aprila meseca 2006. održao seniorski Evropski šampionat. Na šampionatu je učestvovalo 138 šahista od kojih su 78 bili velemajstori. Plasman među prvih šesnaest obezbedio je učešće na prestojećem svetskom prvenstvu. Nagradni fond za prvih 16 iznosio je 36.000 eura a prva nagrada je bila 7000 eura.

Prvak Evrope postao je hrvatski velemajstor Zdenko Kožul, nekadašnji reprezentativac Jugoslavije, koji svakako predstavlja i najprijatnije iznenađenje ovog Evropskog šampionata. Iza sebe ostavio je mnoge svetske veličine kao što su velemajstori Vassily Ivančuk, Kiril Georgiev, Mikhail Gurevich i jos mnoge druge. Sigurnom igrom, sa 6 pobeda i svega 5 remija, sasvim zasluženo osvaja titulu prvaka Evrope, što je ujedno i njegov najbolji rezultat u karijeri. Kao igrača krasi ga odlična koncentracija, upornost, optimizam i realizacija što dajei zapažene rezultate. U prilici da se kvalifikuju za svetsko prvenstvo bila su još dva hrvatska velemajstora Palac i Zelčić

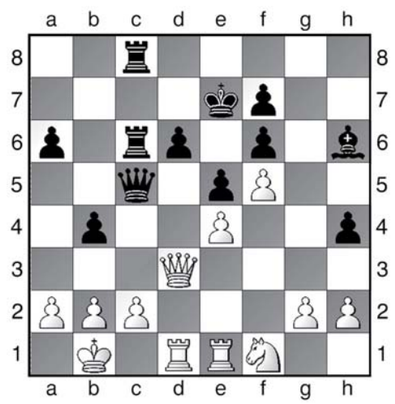
Za ovakav uspeh hrvatskog šaha zasluga pripada i Šahovskom savezu Hrvatske koji je poslao o svom trošku 8 potencijalnih reprezentativaca a još 5 perspektivnih njihovi klubovi. Iz ovog se može videti da se u Hrvatskoj mnogo ulaže u šah što da je zapažene rezultate. U našoj zemlji, kao i državama bivše SFRJ, to nije slučaj. Šahovski savez SCG davao je po 3 mesta sa državnih šampionata za muškarce i žene. Malo je čudno da prva trojica sa našeg šampionata nisu ni pomislili da se oprobaju na Evropskom prvenstvu, što je svakako neshvatljivo jer su u pitanju šahovski profesionalci. Smatram da se bez ovako jakih turnira ni ne može zamisliti neki veći napredak, dok su naše prve 3 šahistkinje otišle, koje su inače poluamaterke!? Od naših šahista samo sam ja učestvovao na šampionatu, maltene bez ikakve materijalne i moralne podrške, grada, mog kluba, i Saveza, kao da predstavljam samog sebe a ne kandidata za reprezentaciju. U poslednjem momentu deo sredstava obezbedio mi je DDOR NOVI SAD filijala u Subotici, kojoj se najiskrenije zahvaljujem. Rezultatom nisam u potpunosti zadovoljan iz jedanaest partija osvojio sam 5,5 poena. Preloman momenat na turniru je bio u 8 kolu, kad nisam uspeo dobiti potpuno dobijenu poziciju protiv mladog ruskog inter majstora Romanova. Pre te partije imao sam 4 iz 7 i u slučaju da sam dobio u 8.kolu primakao bih se vrhu i ozbiljno bih se mogao nadati čak i plasmanu među prvih šesnaest. Iznerviran propustom sledeće partije odigrao sam daleko ispod svog nivoa i završio sam na kraju na 50% osvojenih poena. Pored.skromnog rezultata i mnogih problema koje sam imao, zadovoljan sam što sam učestvovao na ovakvom turniru i siguran sam da ću za naredni evropski biti na svim poljima, spremniji. Prvenstvo je medijski bilo odliično popraćeno,internet stranica odlično osmišljena sa dnevnim prikazom 33 partije uživo.■

Plasman:

1. Zdenko Kožul 2. Vasilly Ivanchuk 3. Kiril Georgiev 4. Zviad Izoria 5. Bartolomiej Macieja 6. Predrag Nikolić 7. Ernesto Inarkiev 8. Arkadij Naiditsch 9. Vladimir Belov 10. David Baramidze 11. Baadur Jobava 12. Evgenij Miroshchnichenko 13. Rauf Mamedov 14. Friso Nijboer 15. Laurent Fressinet 16. Mladen Palac

Iskomentarisaću partiju iz 5.kola između Sergeja Erenburg i Zdenka Kožula u kojoj je Kožul pokazao veliku lakoću u igri i veliko razumevanje.

(1) Erenburg, S - Kožul, Z [B67]
Kusadasi, 2006
[Sedlak,Nikola]

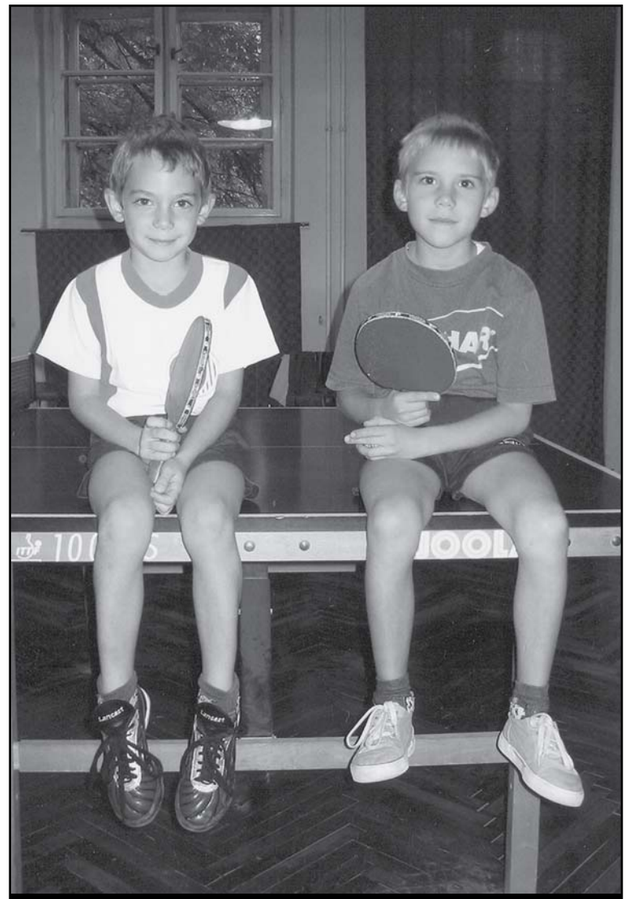
1.e4 c5 2.♘f3 ♘c6 3.d4 cxd4 4.♘xd4 ♘f6 5.♘c3 d6 6.♗g5 e6 7.♕d2 a6 8.0-0-0 ♗d7 Omiljena varijanta Zdenka Kožula koji se za ovu varijantu smatra najvećim ekspertom. **9.f4 b5 10.♗xf6 gxf6 11.♔b1 ♕b6 12.♘xc6 ♗xc6 13.f5 ♕c5 14.♗d3 b4 15.♘e2 e5 16.♘g3 ♔e7!** Kralj je u ovom tipu pozicije najsigurniji u centru **17.♗c4?** Greška. Trebalo je igrati 17.♘h5 kako bi crni lovac ostao zatvoren koji je ujedno i najslabija figura crnog. Posle poteza u partiji crni lovac ulazi u igru i crni ostvaruje osetnu prednost **17...h5! 18.♗d5 ♖c8 19.♗xc6 ♖xc6 20.♖he1 ♗h6 21.♕d3 h4 22.♘f1 ♖hc8** Beli je već sada u ozbiljnim problemima. Crni ima snažan pritisak po otvorenoj c liniji a beli skakac je potpuno van igre i nema nikakvu perspektivu. Plan crnog je jasan. **23.♖e2 a5 24.g3** Beli nema nista bolje. Skakač ne može ni na e3 a ni na d2 jer u oba slučaja pada pešak na c2 i bela pozicija se raspada. **24...a4 25.gxh4 ♕b6 26.♘d2** Odmah vodi u poraz. Otpornije je bilo [26.♘g3 b3! 27.axb3 axb3 28.♕xb3 ♕a7 i crni ima strahovit napad po otorenim a-b-c linijama.] **26...♖xc2! 27.♕xc2 ♖xc2 28.♔xc2 ♕c5+ 29.♔b1 ♕b5 30.♖g2 ♕d3+ 31.♔a1 ♕c2 32.♖b1 a3 33.h5 ♗xd2 0-1**

STONOTENISKI KLUB "MLADOST"

DECA NA OKUPU

Stoni tenis uvek je bio interesantan za Subotičane. Nekima je to razonoda, a nekima ozbiljan posao. Međutim, Nebojšu Gabrića mogli bi svrstati u obe grupacije, jer on obožava stoni tenis, pa je tako i trener, a u slobodno vreme se opušta sa prijateljima igrajući baš stoni tenis. Iz te velike ljubavi prema sportu odlučio je da se posveti mlađim stonoteniserima i tako prenese svoje znanje. Tako bi u isto vreme uspeo da decu skloni sa ulice, a onim talentovanijima da ukaže na pravi put.

Nebojša je šest meseci samoinicijativno popularizovao stoni tenis u mesnoj zajednici "Kertvaroš", potom je pet i po godina proveo u "Spartaku". Međutim, zbog skučenog prostora i manjka stolova, rodila se ideja o novom klubu. U zajedničkoj saradnji i uz finansijsku pomoć Tomislava Vojnića, oformljen je nov stonoteniski klub pod nazivom "Mladost". Mnogi ga hvale jer je od otvaranja (22. decembra 2005.) učinjen veliki pomak. Ono što je najinteresantije jeste da je postojeća sala površine 370 metara kvadratnih i ima 10 stolova, a tu je i robot koji izbacuje loptice.

Marko i Luka Gabrić na pripremama za turnir "Mc klinci"

- Ponosni smo na to da imamo veliki broj stolova, pa da na taj način možemo pružiti jedan maksimum deci. Oko sedamdesetoro dece, podeljene u tri grupe, dolaze svakodnevno. Imamo i 30-ak odabranih rekreativaca koji mnogo pomažu u radu sa naprednom dečicom. Ono na šta smo takođe ponosni jeste turnir "Mc klinci" koji smo organizovali prošle godine u saradnji sa "Mladošću". Odziv je bio veliki – došlo je 23 učesnika od 1. do 4. razreda. Samim tim najverovatnije ćemo organizovati još jedan takav turnir. Za sada nam je cilj da omasovimo stoni tenis i da sudelujemo u što više rangova – kaže trener Nebojša Gabrić.

Muški deo SK "Mladost" takmiči se u Bačkoj ligi i za sada su ubedljivo prvi. Preostaje im baraž u kojem će učešće uzeti šest ekipa. Ukoliko osvoje prvo ili drugo mesto pruža im se prilika za viši rang takmičenja – Srpska liga. Učesnici su: Marko i Luka Gabrić, Petar Šarčević, Darko Šimić, Tomislav Vojnić i Nebojša Gabrić.

Mlade dame su članice Vojvođanske lige, a tu se takmiče: Brigita Lukač, Ema Pešti, Lea Seleši, Sandra Bojić i Monika Tostaš.

Postoji još jedna ekipa koja se zove „Euro gas" i ona se takmiči u opštinskoj „B" ligi. Zauzima ubedljivo prvo mesto. Takmičari su Dragan Miljković, Kristijan Antoci, Luka i Marko Gabrić, Nebojša Stanković i Nebojša Gabrić.

Novi čanovi su uvek dobrodošli, pa oni koji žele da nauče nešto o stonom tenisu mogu se javiti treneru Nebojši Gabriću na telefon 063/521-343 ili u prostorijama SK "Mladost" koje se nalaze na Senćanskom putu 71. Najbolje se može videti u toku treninga za početnike koji se održavaju utorkom i četvrtkom od 8:30 do 10 i od 15:30 do 17, a subotom od 8 do 9:30.

Hteli bismo da Vam predstavimo i one najbolje:

Braća Marko (8 godina) i Luka Gabrić (10 godina)

Preko tate Nebojše zavoleli su stoni tenis. Redovno su odlazili sa njim na treninge i onda su shvatili da im se to sviđa. Složili su se da im se ovaj sport sviđa upravo zbog druženja, putovanja i takmičenja. Marko je izjavio da bi voleo da bude dobar igrač kao Atila Koso (prvotimac "Spartaka" i reprezentativac), dok su Luki ambicije da jednoga dana bude prvak sveta.

Ovde možemo dodati da su njih dvojica u prvoj postavi OŠ "Jovan Mikić" i da su prošlog 14. oktobra na nezvaničnom školskom takmičenju osvojili 1. mesto. Luka je iskoristio svoju šansu i u Bačkoj Topoli, gde je jednom bio prvi a drugi put drugi, i to na kupu "Čaki Lajoš" i kupu "Nikole Tesle".

Lea Seleši (14 godina)

- Tri godine treniram stoni tenis. Oprobala sam se u više sportova ali mi se ovaj najviše dopao. Igrala sam za školu, a tada me sadašnji trener Nebojša primetio i pozvao da treniram u klubu. U sezoni 2004/2005. naša ekipa je bila prva na Opštinskom školskom takmičenju. U Vojvođanskoj ligi naša ekipa je treća. Što se tiče top igrača od 12 do 15 godina, za sada sam na prvoj poziciji, a nadam se da će tako ostati i do kraja. Na turniru "Čaki Lajoš" u Bačkoj Topoli okitila sam se

Zaljubljeni parovi, prva tri mesta, prvi red Luka Gabrić, drugi red Ema Pešti, Lea Seleši, treći red, Dragana Miljković, Sandra Bojić i Daniel Hegediš

bronzanom medaljom.

Za sada su joj ambicije da što bolje privede kraj školske godine i da bez problema upiše srednju Politehničku školu. A što se stonog tenisa tiče, volela bi da se još dugo, dugo bavi njime.

Ema Pešti (15 godina)

- Počela sam trenirati u OŠ "Sečenji Ištvan" kod trenera Imrea Kosoa. To je bila sekcija, a od pre dve godine sam kod Nebojše. Zavolela sam stoni tenis jer je veoma interesantan sport, pokretan, brz, a atmosfera i društvo je za desetku. Što se treninga tiče, prvo se zagrejemo (trčanje, vežbe za zglobove...), a nakon toga vežbamo udarce, učimo nove i igramo međusobno.

Na školskim takmičenjima sa Leom Seleši i Brigitom Lukač u istom timu, okitile su se zlatom, srebrom i bronzom. U okviru Vojvođanske lige na polusezoni su bile treće, a po svemu sudeći to će tako ostati i do kraja. Jako voli da crta, pa bi silno želela da se u budućnosti bavi upravo time. A ako bi imala i nadalje uspeha u stonom tenisu, volela bi da jednoga dana postane trener.■

Livia Tričko

Ema Pešti (pobednik - levo), Lea Seleši (desno) – Finalsitkinje turnira za dan zaljubljenih pod nazivom „Zaljubljeni parovi"